

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
Ser. 86

Title: *Achor dip*

Done

86

Incomplete

:	Āchār dip.	:	Title
:	Nāgadeva	:	Author
:	:	:	Editor
:	:	:	Year, Vols.
:	:	:	Publisher
86	:	:	Remarks

शतधा निघने मूर्द्धि निर्विज्जं तोयथा ॥ एतद्गारुडमंत्रः ॥ पराशराऽप्राच्यां दिशि शिरःशस्यया
 यामथेवावृणोति देवस्य पतः पुंसो विपरीतं तुरोगदं ॥ प्राकुशिरः शयने विद्यामायुर्विज्जं वदति पा
 पश्चिमे ब्रह्मधा चिंतो हानिं मृत्युं नथो तरो ॥ विष्णु उवाच ॥ नातिशयोक्तं वाच्यं नासमांमलि
 नां न वां न जं तु मयी परं शय्यामधितिष्ठे तनामृतां ॥ १० ॥ पुराणां तां राक्षसं केंद्रपे सुभ्रा देवता सुभ्रा
 शाशिनः ॥ नमस्कृत्वा ययं विष्णुं समाविष्टः स्वपत्तिशि ॥ ११ ॥ गोमते ॥ अगस्तिर्माध्वश्चैव सुभ्रा
 दोमहाबलः ॥ कपिलो मुनिरासीकः पंचिते सुखशायिनः ॥ १२ ॥ बिभ्रुः ॥ नार्धपादः स्वपेक्षिः पलाश
 शयनेन चोपं वदारुः कृतैस्त्वेव न स्वपे त कदाचन ॥ १३ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ श्रुत्वा त्वं ये शमशाने च एकं
 हं च तु यथो महादेवा त्वं वापि शवके मतिं न स्वपेतां ॥ १४ ॥ न स्वपेत्तया ॥ १५ ॥ विना पीडां कथं च
 नां न वाधिनिशयनेनामुखेनामुखिः स्वपेतां ॥ १६ ॥ दहः ॥ प्रदोषपश्चिमायां वेदाभ्यासेन
 तो न ये तां यामदयं शयानो हि ब्रह्मरया यकल्पतो ॥ १७ ॥ इति शयनविधिः ॥ ॥ अथ श्रीअभि
 णमनविधिः ॥ ॥ तस्य योगीश्वरः षोडशरुजिशा श्रीणां तां सुयुग्मासु संविशेतां ब्रह्मवये विप
 र्वाद्याश्च तस्य सुविवर्जयेतां ॥ १८ ॥ अनुः ॥ युग्मासु उवाच ॥ यने विप्रो युग्मासु राविडा ॥ तस्माद्युग्मा
 सु उवाच ॥ संविशेतां विवेचयेतां ॥ १९ ॥ अमाता समाष्टमी नेवापो स मासी च तु दृशी ॥ ब्रह्मचारी न वे
 त्रिंशं मृत्युं विधातको दित्वा ॥ २० ॥ एवं गच्छन् विप्रं समांमवाप्ते स्तं च वदयेतां ॥ २१ ॥ इति
 सूर्यसुत्रं लक्ष्मणं जनयेत्सुमान् ॥ २२ ॥ शिखलिषिते ॥ स्थिताः शुक्रे धिके धी स्यात्सुमान् ॥ २३ ॥

धरेण विवर्गमार्गेण कृतेराधुपेः स्मृतः ॥ चतुर्विंशतिमनाता उच्यन्तामल्लेनयतोयं पिबने
 नरासुरापापेन ननु ॥ यदीवापि पापं नरेण ॥ ३३ ॥ छिद्ये छिद्ये सस्युष्टः शुनाशूदेण वा पुनः ॥ ३४ ॥
 धारुजनी मेकां पंगवो ननु ॥ ३५ ॥ शान्तिं नो ज्ञेयं न कालेन युयदादीनां विनश्यति ॥ ३६ ॥ पापमा
 दायगायत्री मनसा धरेता ॥ ३७ ॥ नेदीपे बुद्धे तुरगं कुंते विजातमा ॥ पुनरननं नो कथं पुनः
 कथं पुनः ॥ ३८ ॥ पुनरुपाने जने ननु निशेषं कथं पुनः ॥ ३९ ॥ कथं पुनः ॥ ४० ॥ अथ नदधिमन्त्राणां पक्ष
 महीरमधुगः ॥ ४१ ॥ नो छिद्ये कस्य विद्यानाद्याश्चैव तथा ॥ तान् विवाद्य शनं कथं विवा
 छिद्ये कस्य विद्यानाद्याश्चैव तथा ॥ तान् विवाद्य शनं कथं विवा
 यतो न वेता ॥ ४२ ॥ देवः ॥ पुनः शेषं समादाय सर्वमाकिं विदामनः ॥ ४३ ॥ छिद्ये नागधेयं सौख्यं नि
 छिद्ये विदुः ॥ ४४ ॥ स्वयं ॥ ४५ ॥ वेपुण्यं निजये पक्षा ॥ ४६ ॥ निवासिनां ॥ ४७ ॥ अर्थिनां सर्वं दत्तानां मस्य मु
 पविशतु ॥ ४८ ॥ ततो मृतापि धानमसिखा देयं पविशतु ॥ ४९ ॥ अथ तावत्तान् स्य उच्यते ॥ ५० ॥ अथ
 अर्द्धीवा तु गच्छामहे ॥ ५१ ॥ व्याजं न रमिष्ठारसांतर गतानां गच्छे न प्रीतिं नित्यं ॥ ५२ ॥ अथ
 गच्छे ॥ ५३ ॥ पिबेयं वमोदितः ॥ ५४ ॥ सद्यं विवर्गं च ॥ ५५ ॥ अथ तान् विवर्गं च ॥ ५६ ॥ अथ
 योजितं ॥ ५७ ॥ कां स्य पापे तथा ता येन उतीत कदाचन ॥ ५८ ॥ श्रीविः ॥ अथ मनंततः कायं दंतका
 वस्य नरुणो दंतवता नि सिक्का नि निद्रया च मनं नरेता ॥ ५९ ॥ मयतां बूतं च फलं चैव पुनः पुनः
 पुनः पुनः ॥ ६० ॥ दंतवस्य संस्पृशेता ॥ ६१ ॥ छिद्ये मनु रच्यता ॥ ६२ ॥ नमः सवित्रे सवित्रे विवर्गं विवर्गं
 पुनः पुनः ॥ ६३ ॥ अथि आरंभे यश्चिद्विदया दद्यात्तान् ॥ ६४ ॥ अथि आरंभे यश्चिद्विदया दद्यात्तान् ॥ ६५ ॥

तदमनुः ॥ पिबतः पतते तोयं नो जने मुयमिः सुतां ॥ अमे शंतं वेतो यं पुंजं नुं केय कि छिद्ये ॥ ५६ ॥
 अल पुराणे ॥ यश्च पापिते ले कुंते यव फलं संयुतां ॥ अथ व्याप्ये छिद्ये अथ गोमांसाप्रीमवस्युतां ॥
 पत्रविः ॥ ५७ ॥ हीरं लवापं युक्तं ॥ ५८ ॥ छिद्ये देन यदुतां शाण्ड्यं रात्रिं पुनः पुनः ॥ ५९ ॥ अथि
 यमः ॥ ६० ॥ अथ दूतं मवतां तं योषं विमया वितां ॥ ६१ ॥ पुनरेपि नो कथं यमं संस्कारं वज्रितं ॥ ६२ ॥ व्याप्यः ॥
 विद्धि मपि वाहं ॥ ६३ ॥ महेकाह मिजं तु जिः ॥ ६४ ॥ केसरो मन विवर्गं महेकाहं विवर्गं पविर्जयेता ॥ ६५ ॥ अथि
 पितं केसरी ताद्ये सावन्मावं सस्युष्टेतां नमः ॥ ६६ ॥ अथि वाहं ॥ ६७ ॥ अथि वाहं ॥ ६८ ॥ अथि वाहं ॥ ६९ ॥
 मुकं पद्वी विता ॥ ७० ॥ अथि वाहं ॥ ७१ ॥ अथि वाहं ॥ ७२ ॥ अथि वाहं ॥ ७३ ॥ अथि वाहं ॥ ७४ ॥ अथि वाहं ॥ ७५ ॥
 विवर्गं नो जने ॥ ७६ ॥ अथि वाहं ॥ ७७ ॥ अथि वाहं ॥ ७८ ॥ अथि वाहं ॥ ७९ ॥ अथि वाहं ॥ ८० ॥
 वस्युष्टा ॥ ८१ ॥ अथि वाहं ॥ ८२ ॥ अथि वाहं ॥ ८३ ॥ अथि वाहं ॥ ८४ ॥ अथि वाहं ॥ ८५ ॥ अथि वाहं ॥ ८६ ॥
 केसरी ताद्ये सावन्मावं सस्युष्टेतां नमः ॥ ८७ ॥ अथि वाहं ॥ ८८ ॥ अथि वाहं ॥ ८९ ॥ अथि वाहं ॥ ९० ॥
 एकविषयः ॥ ९१ ॥ अथि वाहं ॥ ९२ ॥ अथि वाहं ॥ ९३ ॥ अथि वाहं ॥ ९४ ॥ अथि वाहं ॥ ९५ ॥ अथि वाहं ॥ ९६ ॥
 कृताम प्रदाय च पुंजीत ॥ ९७ ॥ अथि वाहं ॥ ९८ ॥ अथि वाहं ॥ ९९ ॥ अथि वाहं ॥ १०० ॥
 अथि वाहं ॥ १०१ ॥ अथि वाहं ॥ १०२ ॥ अथि वाहं ॥ १०३ ॥ अथि वाहं ॥ १०४ ॥ अथि वाहं ॥ १०५ ॥
 अथि वाहं ॥ १०६ ॥ अथि वाहं ॥ १०७ ॥ अथि वाहं ॥ १०८ ॥ अथि वाहं ॥ १०९ ॥ अथि वाहं ॥ ११० ॥
 नखं मतिना निरायरी ॥ १११ ॥ अथि वाहं ॥ ११२ ॥ अथि वाहं ॥ ११३ ॥ अथि वाहं ॥ ११४ ॥ अथि वाहं ॥ ११५ ॥
 रात्रिनां ॥ ११६ ॥ अथि वाहं ॥ ११७ ॥ अथि वाहं ॥ ११८ ॥ अथि वाहं ॥ ११९ ॥ अथि वाहं ॥ १२० ॥

चितनायकश्चन। ४९ अं प्राणस्य स्वाहा इदं प्राणायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायका
 हा इदं यानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 यस्याहा इदं स चेतनाया ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 वयसदं नंदं ते स तु न संस्पृशेत् ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 रायुधं तस्मान्मनो न विभ्रम्यते ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 कामो नं प्राणाद्याश्च समाचरेत् ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 जने प्रोक्तं नेति वदति । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 रत्नं कृत्वा न च वेष्टितं मधु ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 श्रूयतामप्यकारणं ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 एतु न लिख्यते ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 मध्यं कटुं तिष्ठति ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 एतद्दिनो जने प्रोक्तं ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 कदाचनानपादेन शिरो बध्नि न पदानां जं स्पृशेत् ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 दीशिरानवायसो पवीतवाननेयं त्राह दयस्व न वयस ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 संध्यायां पतितानं वयसि ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।
 णायामशेषं न वदति ४९ । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं । अथानायकादहं दमयानायामं ।

अने ब्रह्मरसो विस्तृतो काये वमदेष्यः। एवं व्यावृत्तयोर्भुक्ते यो न दोषो नीतिश्च ते ॥ योगया
नृपः कदा अपोशानेनोपरिश्चर्यन्ता दक्षता तथा ॥ अने नमः पूर्वा विवर्क्य मन्त्रं द्विजन्तारं
पुनर्यथा ॥ अत्र लक्ष्मि नारायणः कुर्यात्पुनरुत्तिष्ठति ॥ द्विं मितं तस्मिन्नात्त अने जपे मनुष्यवर्गः
कारमध्यस्थिता देवा करष्टष्ट वराक्षमाः ॥ तस्मा करस्यष्टष्ट वरा नान्ये कय विद्वद्भिर्नां ॥ अंत
श्चरमिह तेषु उदाया विश्वतो मुखा चैव ब्रह्म चैव विस्तृतं रुद्रं प्रजापतिं चैव षड्भ्यः सर्वं
विज्ञानं परमं परं अष्टतस्योपपन्नं मसि स्यात्तत्पुनः पिबेत् ॥ करेण मन्त्रिर्न विस्तृत्यावा
स्तु विवेक्या प्राणामिह तेषु कुर्यात्तशेषं भुक्ते द्विजान् ॥ १२ ॥ ब्राह्मणेनात्त नं कुर्यात्प्राण
मिह मसि पूर्वकं पथो कविधिना नित्यं न वेत्तत्तत्तद्व्यक्तं ॥ अथ प्राणमिह न विवेक्या तस्यामे
किमत्र किं वा स इति यदि किंचाश्चिन्मप्राप्तुमिच्छांतीत्यपत्तेः ॥ अथ प्राणमिह न विवेक्या तस्यामे
तस्मात्प्राणमिह तेषु कुर्यात् ॥ इत्युदरी कमरणि मने मंथन संज्ञकं ॥ श्वायुः रजः आत्मा धम
न्या द्वा लयता ॥ अरकेन स्थापयेत् ॥ अंतकेन रुद्रयुक्तं गा र्हपत्यं सस्ति प्राणमिह तेषु ॥ विंगता
यां स्थापयेत् ॥ दक्षिणाग्रे गार्हपत्यं मुहूर्तं ध्यात्वा होमयेत् ॥ एवां मौ यदुषो परमात्मा त
विज्ञाति देवता प्राणा मिह तेषु निनियोगा ॥ जिह्वामुमभिर्द्वयं अत्रं दोमदयं आहवनीये ले
मयेत् ॥ उपशानकात्तुर्नी मध्यामांशुषे लीना प्राणा कृति विवृत्तं क निष्ठिका नामिकां उ
त्तिरपानेन कुर्यात् ॥ दक्षा मध्यामाना मिकां उच्छ्वासां यत्तु कुर्यात् ॥ कनिष्ठा तर्जनीं युष्मे
रुदानाय उदाहृतः ॥ १० ॥ अथ जिह्वि चिरादाय यमानाय ऊर्तं बुद्धिः ॥ तथैव षष्ठी रघा नुस

वेपथिपुत्रे वा आयेतां तवेपि वा न आयादपि चेत्तु के नर कंथति पद्यते ॥ २ ॥ पिठिनसि ॥ वयं
 कृत्वा पत्रे पुत्रं नीतिं ५ कं ३ पुत्रं श्री कामान तु जुं जीत को विदार करं जया ॥ १ ॥ प्रहा ल्यपा
 लिंपा नं तु न स्म नापे किं वारणं ॥ आयो दं वं विहा ये व प्र ती ची दहिणां तथा ॥ १ ॥ जो कृ कामे यदा
 विप्र आवांते धा नने स्मि ते आ निवा दं करो तान्य आ व मे स पुन मृतः ॥ १ ॥ पा को वा ये न मः ॥ १ ॥ तु
 स्म त्रि को णं तु वृत्तं नं च धि वं ५ कं ॥ १ ॥ त्रि वि मा तु पूर्व ण वा ल्म णा दि पु मं ६ लो ॥ १ ॥ शं भव ॥ आ दि
 त्या व स वो रुद्रा ब्र ह्म विव पि ता म ६ ॥ १ ॥ मं ६ ला ५ प जी व ति त स्मा कृ वी त मं ६ लो ॥ १ ॥ मार्क डे य
 पुरा णे ॥ या तु धा नाः पि शा चा श्रु रा श्रि व तु रा रु द्रा ॥ ६ ॥ रं ति स म न्न य मं ६ ले न वि व र्जि तं ॥ १ ॥
 पि ठी न सि ॥ १ ॥ व व र्ण यं ३ नं चि व दृ तं ते नं त थै व वा ने ह्ये पे स व वि वि धं ६ स्त ६ तं न न च वे त ॥ १ ॥
 शा ता त पा ६ स्त ६ ता नि वा ना नि प्र त्य रू ल व णं तथा ॥ १ ॥ त्रि का न रू णं चि व तु ल्यं गो मं स म न्न णं ॥ १ ॥
 अ त्रि ॥ १ ॥ तं वा य दि वा ते लं आ स्त णे न ख निः स्त ॥ १ ॥ न तु जी त न द धा च भु क्ता पा दं स मा च रे त ॥ १ ॥
 म नु ॥ १ ॥ द यी दे ये श्च ता नं व स म न्न यं ३ ना दि कां अ प कं सै रू प कं व न तु द य कि दा व ॥ १ ॥ अ प कं य
 व न्ने हा कं पो द य दि तु मि ह ति स भू ण दा मु रा प श्र म न्ने यो य रु त ल्य ग ॥ १ ॥ २ ॥ आप सै व ॥ को
 शं तु वि द्य पा त्रि तं प वि त्रं ६ स्ति णे क रं ॥ १ ॥ अ म सु वि शे षे ण ग दि ता न वि श्व द यो ॥ १ ॥ ३ ॥ द कं स
 र्क न ना दं वा रि णा प्रो क्ते ॥ १ ॥ स यं च ते न ति प व न्त तो नू त व नि ष रे तू र्म त्त्र प्र यो ग ॥ १ ॥ ४ ॥ स त
 व र्ते ना नि धि च मि य मा य न म ॥ १ ॥ य म उ रु धा य न म ॥ १ ॥ स र्वे न्यो भू ते न्यो न कं व रे न्यो न म ॥ १ ॥ इ ति रा
 म्ना ॥ १ ॥ तं त रं स्त म्ने न कि रि के न्यः ॥ १ ॥ न वे न क रो ष त म्ना नि मं न्यो नं तु जी त स वी सि दि म वा पु मा न ॥ १ ॥

॥ विधि नियतः ॥

मोहात् न करोति श्रुत्वा मी ॥ तस्य नायं तु न परो लोको न व ति धर्म तः ॥ १ ॥ शं भुः ॥ य क नं मो म या गो
 न प्राप्नोति धन वा द्दितः ॥ १ ॥ म म्य व रं च म द्य य जे री र स्म द वा नु या न्ता र पुरा णा त् ॥ १ ॥ अ द्य किं वि त्क
 त्पि ता द परं गृ हे ॥ १ ॥ प क म रं स पा नी यं म नो प क र सं यु ते र श्य था क लं म नु श्वा द्य ते न्म मा नं श री
 रि निः ॥ १ ॥ ते न म रं स पा नी यं म नो प क र सं यु ते र श्य था क लं म नु श्वा द्य ते न्म मा नं श री
 म हा य रु नि र्व पा ण वि धिः ॥ १ ॥ अ थ नो ज न वि धिः ॥ १ ॥ त व म नु ॥ १ ॥ पु क व सु व वि शे ष दृ त्य ध न्ये प्रा वे
 व ति जुं जी या तो त तः प श्चा द वा शि ष्ठं तु रं प ती ॥ १ ॥ व्या म्ना वि प्र ना जी न वे नि त्यं नि त्यं वा मृ त नो ज
 ना वि प्र म पु त्र शे षे तु य रु शि ष्ठं तथा ॥ १ ॥ २ ॥ य रु शि श वि नः सं तो मु च्यं ते स र्व किं वि वा त् ॥
 पुं ज ते ते खि नं पा पं ये न जं त्पा म का र णा त् ॥ १ ॥ ३ ॥ आ दारं तु रं ६ कृ या दि हा रं चि व य स दा ॥
 ल क्ष्मी पु त्रः ॥ १ ॥ ५ ॥ न्या म न्य था दी य ते ष्य था ॥ १ ॥ व्या म्ना पं वा द्नि ज नं कृ य नि प्रा पु र्वा म्ना
 न मा श्रि ता ॥ १ ॥ ६ ॥ आ पा दो ता थै वा स्य मेष पं वा द्नि ता म ता ॥ १ ॥ ७ ॥ दे व ना न प वि षे श्वा तो रं श पा दो ष
 हा न्य वा म्य ता ॥ १ ॥ ८ ॥ आ पु र्वा ना नि जुं जी त अ वि पी ठ म धि ष्ठि तः ॥ १ ॥ ९ ॥ गो श कृ म्ना न्य ये नि वं त
 था पा ला श मे द्यो ता द म यं त थै वा कं क र्ति यो स नं भु भः ॥ १ ॥ १० ॥ आ पु र्वा ना नि जुं जी त अ वि पी ठ म धि ष्ठि तः ॥ १ ॥
 द हि णा मु कः ॥ १ ॥ ११ ॥ यं प्र त्य शु र वा पुं के श्रे यो पुं के उ द द्यु र्वा ना पे टी ना मिः ॥ १ ॥ १२ ॥ मो व र्ति रा ज ते ता मे
 प द्य पा ना श प र यो ॥ १ ॥ नो ज ने नो ज ने वि व त्रि स प न्न म श्रु दो ए ता म पा ला श य द णं य ति वि ष यी
 पा ला श प द्य प न्न म श्रु दो ए ता म पा ला श य द णं य ति वि ष यी
 ए क ए व तु यो पुं के उ द द्यु र्वा ना पे टी ना मिः ॥ १ ॥ १३ ॥ कां स्य भा ज ने वि वा रि त स्य कं दे ति आ युः प्र ता य शो व लो ॥ १ ॥ १४ ॥

४ पूजनात् ७३ ब्रह्म यज्ञप्रसिद्धार्थगायत्रीकां जपेत्तदा तेन प्रीतिं परां याति देवदेवो जनाह्वयः
 ७४ उराणो नाततो गोदो दमात्रं वि कायं तिष्ठे कृत्वा गणे। अतिथेर्दणाय यत्नः कृत्यथे क
 या। ७५ मां कंडियः अनियं दिक्षितो यस्मात्तस्मादतिथिरुच्यते। तस्मिन् नृसे नृयज्ञे न मुच्यते।
 ७६ श्रमात् ७७ विद्यापरायणः समाप्ते वेदेषु देवतुयासां समुपागतः स देवपूजनीयो विमुच्यते।
 पिसोतिथिः स्मृतः ७८ स्वाध्यायं गोवमाचारमष्टांगं तु यथा कुलं। हिरण्यगर्भं विदधा वामनं
 ताभ्यागतं गदे। ७९ विष्णुः। देशं नाम कुलं विद्यां अन्नार्थं यो न वेदयेत्। विवस्वते प्रजो वेदम
 याति नातिनातिथिः स्मृतः ८० देशं गोत्रं कुलं विद्यां वृष्ट्या यो न प्रयच्छेति। न तत्फलमवाप्नोति
 दत्तास्वर्गं न गच्छति। ८० मनुः। संप्राप्तं यत्नं तथैव प्रदद्यात् स नोदको। अन्नं विवयथा शक्ति
 स कृत्य विधिपूर्वकं। ८१ नृपूजनप्रकारमाह। नारायणः। निमुञ्जे कमेनेकं वाश्रोत्रियो दक्षुखः
 सुहृन्निवीती तजतमना रुषीन् ध्यायेत् समाहितः। ८२ आसनं वा धरानं च नो जनेन पूजनेततः।
 अशक्तेन समुद्रं तद्वत् तत्र निवेदयेत्। ८३ तत्र प्रयोगः। निवीती उदक्षुखः स नकादीन् ध्या
 मन्तुं वेति प्रयोगेणात्रं आसनादि पूर्वकं स नकादि मनुष्येभ्यो हतः। ८४ स नकादि मनुष्ये
 भ्यः इति निवेदयेत्। ८५ अमृताणां हतं कपोथवासं वा निष्ठां वैशक्तिं तो द्विजं दद्यात्।
 धनं नित्यं स्मरेत् तं परमेश्वरं। ८६ प्राता तपः। आसनात् प्राग् वैदिकं अयं यासव उष्टुयां अया
 नि विवस्वतः रिदं तकारः प्रकीर्तितः। ८७ उराणां नृपिशाकं पवनस्याशिलो ह्येनापि वति

८८ नतोऽपि श्राव्यं संस्तु बलिरेतद्विशेषो देवो नमः संस्तुते नमः। ८९ नतोऽपि श्राव्यं संस्तु बलिरेतद्विशेषो देवो नमः संस्तुते नमः।
 मिना बुद्धिः। तयो रत्नमदवा तु बुद्ध्या वां दायणं नरेत्। ९० कर्मपुत्राणां देवैः नृपयज्ञतापद्वा तशोभं
 नूतबलिं नरेत्। नूतयज्ञः सविप्रोक्तो भूतिः सविदेहि ना। ९१ ततो दारशास्त्राभूतो उधावेनमः
 इंधवे। विधावेनमः इंधवे। कात्यायनः। विष्णुः। यज्ञे देवैः सविप्रोक्तो भूतिः सविदेहि ना। ९२ ततो दारशास्त्राभूतो उधावेनमः
 त्विष्टमश्वापिंकारं बलिं नरेत्। ९३ स्वध्याकारेण निनयेत्। यज्ञे बलिमतः परं तदर्थं केन मन्त्रा
 ऊर्ध्वतेनेति गौतमः। ९४ रोदं तु गतं संपिच्यमा सुखा निवारकं मन्त्रं शुक्लं स्पृशेदं न आलन्यात्मानमे
 व ९५ ततः प्राचीना वीती नूता तु दक्षिणा मुखः। शषमं पिंडीकृत्य पिष्टं च स्वधानमः इदं पिष्टं
 स्वधा इति पिष्टीये न दद्यात्। तया वमुकेन प्रक्षाल्य सयं कवायस्ते ततः निर्जना मिदं यज्ञ
 णो। इति वायव्यदिशि निनयेत्। यमः। नित्यं शाकैः फलेषु विनवावर्तयेत्। तेने कनो ज
 येदि प्रं नित्यं श्राद्धं तु कारयेत्। ९६ कर्मपुत्राणां एकं तु नो जयेदि प्रं नित्यं श्राद्धं तु कारयेत्। तेने कनो ज
 रुषं जेधं पिष्टया गतिप्रदं। ९७ एकमप्याशयेदि प्रं पिष्टं तु दिश्य शक्तिः। नित्यं श्राद्धं तदर्थं वि
 उमात्र विवर्जितं। ९८ यासः। आवाहं स्वधाकारं पिडा नो करणादिकं। ब्रह्मचर्यादि नियमो वि
 श्वेदे वासथैव वा। ९९ नित्यं श्राद्धं त्यजेत्। नानु नो जय मन्त्रं कल्पयेत्। सर्वं सपत्तिं श्राद्धं नित्यं
 दमदक्षिणं। १०० कर्मपुत्राणां उद्वयवायथा शक्तिं किंचिदन्नं समाहितः। वेदतवायं विष्टुष्यात्
 णायोपपादयेत्। १०१ मनुः। कर्मदिह रत्नं आश्मना यो न केन वा। पयो मूलं फलेषु विष्टुष्यात्
 प्रीतिमहरेत्। १०२ येन उरुषो भ्रातृन दत्ता सस्य देवता पकेने वा शृते नापि दक्षिं कयत्सु
 तः पितुः। १०३ सुमंतुः। आशु उवाच नृपः। स्वर्गं कीर्तिषु वलं प्रिया पशु नृसु खं धनं धान्यं प्राप्नुयात्।

सिमुखं सयेनयत्तै तत्तेनमः। इदं यत्तै। वसिष्ठः। अनन्नि कलुयो विप्रः सोमं व्याकृतिनिः। स्वयं कृत्वा
 शाकलमं त्रैश्वरीषं नूतनं लिहरेतुं। तद्यथा। पंचसूना जानितपापक्षयार्थं यज्ञेश्वरीतये पंचमहाय
 त्रिनिर्वपणमहं करिष्ये। ततो लो किकाग्निं गंधादिना समन्पूर्य पृथु सृष्टा तमहं दक्षिणतः चामग्या
 दक्षिणदक्षेन जुहुयात्। सर्वत्र हूयमाने यज्ञमानेन देवतो देशेन प्रयत्ना गार्गा कार्यी। पन्था चान्द्रादा
 इदमग्नये। चित्रवत्खातं इदं वायवे। स्वाहा इदं सूर्याया देवकृतस्येति षष्ठा प्रजापतिरुचिराग्निं देवि
 तागायत्री छंदः शाकललो मे विनियोगः। देवकृतस्येन यो वयं जनमसि स्वाहा इदमग्नये। मनुष्यकृतस्ये
 न यो वयं जनमसि स्वाहा इदं। पितृकृतस्येन यो वयं जनमसि स्वाहा इदं। आत्मकृतस्येन यो वयं ज
 नमसि स्वाहा इदं। एन स एन सो वयं जनमसि स्वाहा इदं। यज्ञाहमेनो विद्वांश्चकार यज्ञा विद्वांश्च
 स्य सर्वस्येन सो वयं जनमसि स्वाहा इदं मग्नयेत्यागः सर्वत्र कार्यी। अग्निः। प्रजापतये स्विष्टकृते व
 ष्टपत्नामाहुतिदयं। कुतशेषा ततो देवो बली त्पोतिके पेटकौ। ५० प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजाप
 तयो अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदं मग्नये स्विष्टकृते। कर्मप्रणो विदिके लो किके वापि त्वेभ्यं दे
 जतो छिद्ये तले शुचो।। वैश्वदेवमुकृत्यो देवयज्ञमुत्तमः स्मृतः। ५१ अरु वा विश्वे वंतु यो हंतेना
 पदिदिजः। समूहो नरकं या तिकालसूत्रमवाकं क्षिराः। ५२ परिष्कृता शाकं वाप्यदिवा पंचमं
 वायदिवाफो। संकल्पयेद्यदा द्वापरा तेनामो जुहुयादयि। ५३ नृसिंह उराणे। अकृते वैश्वदेवे
 पुनिहो निहो मग्नयः। अकृत्या वैश्वदेवाग्निं हंतां द्वापिसिद्धयेत्। ५४ वैश्वदेवकृतं दोषं शक्रो
 निहृषीषो दिहं। नहि निहृकृतं दोषं वैश्वदेवो यपो हनि। ५५ तिस्रश्च बलवारी वषट्कान् स्वा

जुहुयाद्वैश्वदेवं तु यदित्तरादिभिः श्रितांश्च विष्णुः। अनावाद्यि होमस्य आवयथा तु बोध्यः। ५६
 त्रिप्रोपवेदं तस्मिन्नेहो मो विधीयते। उतानेने कल्लेन अंगुष्ठा येन पीडितं सो दितो शु तिपाणि
 सुवायतो जुहुयाद्विः। ५७ कात्यायनः। स्वाध्यां द्वाकारो ववद्वा। रो नमस्तुभो दिवो कसां। स्वधा
 कारः पितृणां वदंत कारो नृणां तथा। ५८ गोभिः। काजत्रये शुभं ध्यायां काने काने जपे शुचं। प्राणा
 यामेन श्वेन मलाय जे शुभे मयेत। ५९ तत्रायं प्रकारः। पश्चादग्रे रूपविशेषाणां यामत्रयं कृत्वा त
 सात्परे मे श्वरी तये पंचमहायज्ञे निर्वपणं पंचसूना पञ्चतये अहं करिष्ये। देवान्भूतान् पितॄन्म
 नुष्यान् वैश्वदेवा नेनाहं यज्ञे। पृथु सृष्टा जुहुयात्। ब्रह्मणस्वाहा इदं ब्रह्मणे। प्रजापतये स्वाहा इदं
 इदं प्रजापतये। इत्यान्य स्वाहा इदं इत्यान्य। कश्यपाय स्वाहा इदं कश्यपाय। अनुमतये स्वाहा
 इदं अनुमतये। मणिकामश्वात्मा कुवणसु दक्षवणं वा पृथ्वा यनमः। इदं पृथ्वा यनमः। अजो नमः
 इदं अजो नमः। इदं इति विद्ये। इति बलित्वयं कृत्यति। ततो धारशाखा मूलयोः। धात्रे नमः
 इदं धात्रे। विधात्रे नमः इदं विधात्रे। ततः पश्चादग्रे प्रवो दिशि मातृन्यतायवे नमः इदं तायवे वतुदि
 हं वली नृणां पूर्वतः क्रमात्। प्राचो दिशि नमः इदं प्राचो दिशि। याम्याये दिशि नमः इदं याम्याये दि
 शी। प्रतीये दिशि नमः इदं प्रतीये दिशि। अर्चो दिशि नमः इदं मुदी त्वे दिशि। तेषां मध्ये ब्रह्मणे
 नमः इदं ब्रह्मणे। अंतरिक्षाय नमः इदं अंतरिक्षाय। सूर्याय नमः इदं सूर्याय। इति बलित्वयं कृत्यति।
 तदुत्तरांतराले। बिश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः इदं बिश्वेभ्यो देवेभ्यः। बिश्वेभ्यो भूतेभ्यो नमः इदं बिश्वेभ्यो भूतेभ्यः।
 इति ह्ये। तेषां मुत्तरतः। उषसे नमः इदं उषसे। भूतानां पतये नमः इदं भूतानां पतये। ब्रह्मादिब्रह्मिण्यो
 र्नातो पसव्येन दक्षिणाभिमुखं पितृभ्यः स्वधानमहं पितृभ्यः स्वाहा इति बलित्वयं कृत्यति। ततो निरीजत मुदकमात्मा

देवतविद्वत्तमवस्थागामनुकमात्रमहासनाणिजानीतएतान्येवमहामस्यानापमहा
 व्यापनंनल्यस्तःपितृयज्ञस्तपःपितृकोदेवोवलिजितोवृष्टोतिष्ठिजुनोकाव्यायमश्वादि
 वापितृयज्ञःस्यातिवोवविनिन्यतोयधुश्रुतिवपःनोकोवलयजःसुउचते।अथावकितपणाका
 र्यःपश्चादाप्राकृतः।विश्वदेवावसानवुनान्यःकालोविधीयते।एवमवसानोपितृयज्ञोतीत्य
 कमविरोधात्।मनुःस्वाध्यायेनार्चयेदधीनहोमार्चानायाथाविधि।विद्वत्प्राद्वेनमोत्रेद्विनिवृत्ति
 कर्मणा।एतदप्यःपितरोदेवान्तरानिमनुजोवृथा।आश्यामतेऊर्ध्वदिनाःएव्यःकार्येविज्ञानता।य
 थाविदितमामस्यविद्वितायुदाणक्रियासमनीकोपलिमणविशेदनुकपाडका।१२मसिमिसुम
 नसासिद्धममेश्वरुतेउपनीयाविजिगीषातधर्मपिनीपतिवृत्ता।१३नपाणिनामसूपणिवामिमा
 जिनादिनामसुखेनापधमेदमिधुवादिजिजायेत।१४पटकेननवद्याधिःशूर्पेणधननाशोपाणि
 नापृथुमात्राविक्रमीसिद्धिमुत्तिनते।१५मार्कंडेयः।याःकोतिनरोहोममसामिदेवितावमोमोही
 र्धःस्वातिवृत्तोमवसिपजायते।१६तस्मासमिदेवोयनासमिदेकयवना।आरम्यामिहतायुष्ट
 त्रियमात्येतिर्कीतथा।१७प्रातातपः।१८धूपयप्रदातुवहिर्येविरुणः।पाणिनेकेनउज्यातहादि
 सनानिधायव।१९उज्याविरासिचरविषणपुनादिना।मृशस्वाविधिनाऊवावकेषणवलिरेत।
 २०यथावधिपुतः।उवातफलशाकोरकादिभिः।अनानयेनकनापिकासुसुतदणादिना।२१उज्या
 सापिपान्युकेतिलहाराववर्जितं।दध्नाकेपयमाकेवमनावेनुनापिवा।२२अन्नेःपृथिवितः।ऊर्ध्व
 अलुकेषुपितोयशीम्।देवैरिदनांयानिहादेववावतयधः।२३सुक्रमाप्रादितेशल्पमस्येगाधूमका
 न्तः।ऊर्ध्वेधायंतथावेणामपहारगणमभुतः।२४वादायः।२५गारात्ममिश्रितुगृह्याततोवृत्ता

कलेनापिकुर्यात्तापुष्टणदिजः।५५होतरमादाशाद्यायनः।नघावोसमगावांतामयतेष्टमा
 गताउज्यामणिकेतोयंतथापुष्टणमवरता।सुदेवासुपसुश्रुष्टास्वाणिकुशादकोहवा
 वमनमावांतः।५६नःप्रादुणमावरताउपससिध्ना।प्रवेताः।विश्वानरणयकिंविश्वदृष्टीऊर्ध्व
 तेहिज्जगंतायमंतेयंवदंतिअलवादिनः।एवमनरणयस्वा।नरानक्रतयइतिमंत्रेणय
 धीः।पुराणागीयदेवाइतिवदं६६मापसुथेवराकिरिक्क्यशौनवायत्येनिरन्विश्रुधाति।६७विषा
 सणास्तृणविधिः।॥अथदेवतर्चनविधिः।तत्रयोगीश्वरः।ततोहृत्स्वनेकेयादेवीहृत्स्वराज
 नाहतामिधेकपुष्पाणिधूपार्थेनिकेत्यु।आवाहनादिकंकर्मयज्ञकोकंमयाविहृतसंवे
 प्रणवैवैवकतेयैवक्रयपणिना।२४पादिद्विधाविद्यायथाशक्तिमालिता।एवंमैत्र्यरेवरी
 ठुणंयायेन्निरजनीस्मृततनिमित्तधारंयस्यचक्रंकरायेमणिकनकविविरेजं।६८नयस्यकली
 अमरशतसहस्रेसेवितायस्यमाजाअसुरकेननिहंताप्रीयतोवासुदेव।४४अमे।उज्याय
 युक्तेउज्यायुष्टमाहनी।सर्वदेवसुखावक्तिः।सर्वदेवमयोहृदि।विस्तुरहस्योइतिविस्तुर्न
 यवप्रज्वंनुनसुविशेयीतिशाश्वतंविज्ञोराभंदपरमंपदं।६९इतिहृदेवतर्चनविधिः।॥अथप
 रमलयहविधिः।॥वर्चः।॥नधपंमहान्यजानुर्ग्यादिरुद्विजः।महापयंतुताम्रातःसुय
 तेहिमुतावशि।१मनुः।पंचधूनागहृत्स्वयुक्तीयेषणवस्त्रः।कंडिनीचोर्ध्वंनवतस्यपापय
 शांत्यादेवना।पंचयलविधानं।६९होनिन्यनहाययेवृष्टेवापिप्रवासेवाभोन्यायाविधिणी
 नवेत्।२४उज्यातादेवयज्ञः।अतःपूर्वभूतयज्ञस्तपरापि।यकोवलयजोवृष्टयेनपंचमा।४

पावंतांकांमसमुद्रं विदुः पातपिपात्रं मुस्यं च विवर्जयेत् ॥ १ ॥ शंखः ॥ विना सुवर्णं मूयेन विना ताम्रं
 तिले च ॥ विना दानं भुजं च विना पिपात्रं नोपनिष्ठा ॥ १ ॥ च्यामः ॥ मम साजतेनेति सुवर्णं हिरनिर्मितं
 विमुक्तं तु तां मेण अश्वेव विवोदकं ॥ २ ॥ दर्शः सप्तमुक्तं तु मयुक्तं तथा ह्येतन्ममां विना विप्रं
 नतर्पयति विदुः ॥ १ ॥ योगी ॥ यद्युक्तं विवेत तिला संमिश्रयेद्भुजे अतोभ्यथा तु स येन तिलाया
 सा विवद्वेणः ॥ १ ॥ येन पाणि तले निशारो मकरे पश्येद्भुता ॥ तिस्रि निस्तर्पणं सुयो विवद्वेणी ज्वे हि
 ॥ १ ॥ २ ॥ तस्मात्तमणिं वेतु यात्या विप्रः समाहितः ॥ विशेषो यं स्तुलेषो को न जले तु कदाचन ॥ १ ॥ श्रीः ॥
 मम मयं रवि वारेण गृहे जन्मा दने तथा ॥ चतुष्टयं कन्याया ॥ न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥ १ ॥ गता मूर्य पश्येद्भु
 गृह मयं ॥ १ ॥ का वितो नतर्पयेत्पि हरे वा नूनं न लब्धः ॥ स्तुले कविता ॥ १ ॥ विष्णु उवाच ॥ १ ॥ इदं वा विदुः जेद
 बुद्ध्या दामे कया च पातपिपात्रं राय नूतानो कते देवा स्तिर्पणं ॥ १ ॥ ये मे कले बुधपिपात्रः ॥ १ ॥ नर विवदि
 ताः ॥ तेषां हि दत्तं मरुत्तमिदं मस्तु तिलोदकं ॥ १ ॥ योगी ॥ वसुनिष्पीडनं तो यं प्रादेवो हिष्ठ नाणि नोभा
 गये यं ततः प्रादतस्मान्निष्पीडयेत्स्तुले ॥ १ ॥ निष्पीडनं मंस्तु पूर्ववत् ॥ परा सरः ॥ जन मध्यं तु यं कश्चिद्
 जातिज्ञानं दुर्बलं ॥ निष्पीडयति वस्त्रं तु प्रा नंतस्य दृष्ट्या नवेता ॥ १ ॥ योगी ॥ या वदेवा च धीष्टव विदुः ॥
 विनतर्पयेत्ता ता वन्न पीडयेद्भुजे न्म्रा तो स वेदिता ॥ २ ॥ निष्पीडयति यः पूर्वज्ञानं वसु मता दितो नि
 राशाः ॥ पितरो योतिशा पेस्वास्तु दास्यते ॥ १ ॥ एवं सर्वं नूतानि तर्पयेद्भुदं हिता ॥ समहेत्परमं स्नानं
 तेजो मूर्ति निरामयं ॥ १ ॥ विदुः ॥ नतर्पणं ॥ १ ॥ अथ जल देव तार्चन विधिः ॥ १ ॥ तत्र योगी ॥ निष्पीडयता
 न वस्त्रं तु आचम्य विधिवत्ततः ॥ देवाना मर्चनं कथं विस्मरीता मन्तरं ॥ १ ॥ आभ्युदयं वारो दिक्षु सा वि
 नतर्पणं ॥ तद्विष्णो रेवमं नैष्ठु सर्वये सुममाहितः ॥ १ ॥ ध्यात्वा प्रणव प्रवर्तते देवताश्च पृथक् पृथक् ॥

विस्तृतं देवता जगती कं दे ॥ मरुवशीर्षं तिनारायणं सवि ॥ पुसुषो देवता पंच दशा बुधपुत्रो दशी वि
 सुपुषुषु सुतु तो विनयोगा ॥ यज्ञाय तदति प्रसां शिव संक न्यस्य ॥ म तो देवता विदुः ॥ १ ॥ मंड
 लस्य मांडव्यं विदुः ॥ देवता गायत्री कं दे ॥ मूयो पस्ताने विनयोगा ॥ १ ॥ उपमृष्टानं पूर्ववत्तु वद्विणा वत
 नं ॥ नमस्कारं कुर्यात्तथा च योगी ॥ प्रदक्षिणं समावृत्य नमस्तु तो पविश्य चर्चने बुधं न पाणिः स्यात् ॥
 शुखस्तु कृतं जलिः ॥ १ ॥ स्नाध्यायं कथं याशक्तिवत्तु यत्तार्थमाचरेत् ॥ आकेशा रत्नसाया जतपश्चपे
 यदु त्रमं ॥ १ ॥ सुवमेकां तु योधी तस्नाध्यायं शक्तितो नूदं ॥ आ रा वार न्यवेदं तु समाध्यायं पुपरिक्रमा ॥ १ ॥
 यदधीते नूदं शक्त्या सखा ॥ ध्यायं न्निमृता ॥ सवो यं धिसामा निकथा गायामथापि वा ॥ १ ॥ योगी ॥
 मधुना पयसा विवसा द्वां मयं ये हि वि ॥ १ ॥ विदुः ॥ मधु घृतान्पां च रुचोधी ते च यो नूदं ॥ १ ॥ यं विदुः शक्तितो धी
 ते यो नूदं स घृतं मृते ॥ १ ॥ धीणाति देवाना ज्येन मधुना च विदुः स्तथा ॥ १ ॥ सतु सोम घृता देवांस्तर्पयेद्यो
 नूदं पठेत्तस्मात्तानि विदुः कुर्यात्तु मधुना च विदुः स्तथा ॥ १ ॥ शुभान्तरं तः हि स्नायथा वमनमाचरेतां नी
 भा ॥ इति विद्या तपो यो निरयो निर्विस्तुरी डितः ॥ ताथ जेना र्वितो देवः प्रीयतां मे जना दने ॥ १ ॥ २ ॥ अथ
 यन विधिः ॥ १ ॥ अथ स्तुत तर्पणं ॥ सत्यं वता ॥ जज्ञानेन विधानेन देवार्थं पिष्टतर्पणं ॥ सुशाखा विदि
 तं कुर्यात्तस्मानां गंधं यमेव हि ॥ योगी ॥ अचारं ज्वेन मयेन नाना मगो वेण वाग्यतः ॥ आवा स्य सर्वं विमो वे
 राक्षीयं चैव ॥ चितो ॥ १ ॥ आगयेत्तु सुगन्धं वद्विणा ये शुविदुः नू मयं जातुंतो चारुपाणि न्यां द
 क्षिणा मुखा ॥ १ ॥ तद्विष्णो रेवमं नैष्ठु सर्वये सुममाहितः ॥ १ ॥ ध्यात्वा प्रणव प्रवर्तते देवताश्च पृथक् पृथक् ॥
 जजमादाय शु ने पात्रांतरं हि पेत्तु जज ॥ १ ॥

[illegible]

वातोयमुपस्थाय प्रदक्षिणं प्रावर्तयेत्त्रिरुदकं ये तेशातमित्युवाच भूमिभियामित्यंजलिमुदरे देवताः स्म
 रन्तां प्राप्तिं त्रियादिति द्रष्टुं ममंश्चापः प्रमिष्ये वास्तवतः पूर्वकल्पितं मृदागत्रयं प्राणं हानने वसिष्ठः मृदे
 कं तत्र या शिरः स्याद्युवाच नानेति योपरि मृद्विरक्षिणा वाणिप्रमत्तश्चिनियो जयेतां योगी कट
 वन्मृदून्ते वरुणो वृत्तिमिनिः तथा हस्तो वचा वयनमस्येदं कंततः ॥ ५ ॥ यमः अश्वको तइति स्मृता
 मंत्रमामं च मृत्तिकां उदरेऽहं तासी विमं एण सुसमादिताः ॥ तत्र वसिष्ठः अश्वको तेरथ कंतं विस्मृतां ते
 वसुंधरि मृत्तिके हरि पाये यमयाऽऽकृतं कंतं ॥ ७ ॥ उदृता सिरा देण रुक्ते नरा तवाहना मृत्तिके हरि पाये
 यद्वै यमं नृणां प्यामी ॥ अला ने हिरुदंगा निहं विष्णु र्मिहवा नास्करा त्रिभुवा मजे दापो अमम नि
 तिहवा ॥ ८ ॥ उदिरा न्यस्यु मज्जुं वकाय विमज्जनां कवा च म्यात्तरं कर्म यथा पूर्वसमाचरेतां १० ॥ विष्णुः अय
 मयमिति स्मृता मानसो केति वेदुनः ॥ माजये मो मयं प्रादु सोह कं नातु र्दरी ॥ ११ ॥ कर्मपुराणे मृत्तिका
 तु स मुदिष्टा आद्रिमलकमात्रिका गोमयस्य प्रमाणं तत नो गले पर्यतनः ॥ १२ ॥ मृदा प्रा नं नुवती त
 रा चो धै ध्यापदे सुवा विधिरुः सानक जे तु तथा नो मार्क वारयोः ॥ १३ ॥ ततो निविचे नं विधवा रुणे सु
 यथा कर्म हं मे वसुण तवा वन सव वरुवा पा ॥ १४ ॥ माप उदृम मिति धुं वं व वृथे निता अति वि शतथा
 ला नो निम आस म्या वेदुनः ॥ १५ ॥ कां डा कं डा पा धमिन्ये त उक्ते अक्षय कर्मणि ॥ १६ ॥ सुसा द के मे वै र वि
 णो पा वय ततः ॥ १७ ॥ आपो दिष्टे तति स्मृति रिद मापो द विष्मती ॥ देवी रा प इति दाय्या मपो देवा यथा क
 मो ॥ १८ ॥ उदय द वि वरु पु को रा नो देवी र्पा र्स्त्रा अपो देवीः पावमान्यः पुनं वा घा रु चो न वा प्वतिपि
 भीति च प्राप्ते पाया आनं समादिताः ॥ १९ ॥ उदरे एव्या हति निगमि च्यात्त विरा घताः ॥ २० ॥ आरा वं ते व ऊर्वा
 त मा जे मृदा र्पा कर्म जे ल म धे सु त स्वेव मा जे नं व विधीयते ॥ २१ ॥ का न्पा य नः न न दी पु न दी वृ या

रिति मेधा ति धि ग वि धी मृत्तिका मा जे नी आपो अमानि ति ह वि द नि मृदु वा पो नि मज्ज नो न ज्ज न
 यो ॥ अय मय मिति वि श्वा मि नो ज गती गो मयं गो म यो पा जे न ने मान स्रो क इति उक्ते ज गती ॥ १ ॥ को गो म
 य मा जे नो इ मं मे त वे ति द योः शुनः शो फे व रुणी गाय त्री क्षि पु मा जे नी व नः स व न श त द यो वी न दे व मृ
 शु व नी व रुणा मा जे नी मा पो धा म्भ र ति द योः प्र ता प ति गी य वी व रुणो मा जे नी य द र्छ र ति प्र ता प ति गी
 य वी व रुणो मा जे नी उ त्म मि ति शु नः शो फा व रुण क्षि पु मा जे नी पुं वं वि न्या य वी णो नु ह वा ष थ यो मा
 जे नी अ व रुथे ति प्र ता प ति य तु यं जे मा जे नी कां डा कं डा रि ति रु म य मा उ ह नं ह वै क्ता दे व तं वि श्वा मि
 त्रो ह वा ना जे नी अ पा ध मि त्य उ ह नं प्र पा मा गी दे व तं व रुणो पा म प्र मा जे नी आपो दिष्टे ति धि धु दी प
 आपो गाय त्री मा जे नी इ र मा पः प्र ता प ति र नु शु पु आपो मा जे नी रु वि ध्म ती रि ति प्र ता प ति र नु शु पु
 र्ति गो क्ता मा जे नी दे वी रा प इ ति प्र ता प तिः पं क्ति र पो मा जे नी का पी र नी ति प्र ता प ति र नु शु पु आपो
 मा जे नी अपो दे वा व रुण क्षि पु मा जे नी दु प रा प्र ता प त्या श्चि स स्त यो नु ह पु व रुणो मा जे नी
 श नो दे वी सिं धु दी पो गाय त्रा पो मा जे नी अपां उ स्म मि ति ह र स्प ती प्रा व षी अ उ ह पु र्वा मा जे नी अपो
 दे वी रि ति सिं धु दी पो ह र स्प त्या पो मा जे नी पु नं तु मे ति द योः प्र ता प ति र नु शु पु पि त रा मा जे नी अ न्द्र आ
 शु ळ षी ति वि श्वा न सो मि ग यी मा जे नी पु नं तु मे ति प्र ता प त्या श्चि स स्त यो नु ह पु लि गो क्ता मा जे नी प वि
 ने पो त्या दि र तु सं प्र ता प त्या श्चि स स्त यो गाय त्री प्र थ मो मि दि नी यि शि वा लि ण सु वी ये वा पु यो मा
 व रुथे द्यो मा जे नी वि श्वे दे वी रि ति प्र ता प त्या श्चि स स्त यो नु ह पु वि श्वे दे वा मा जे नी ति प ति मे त्या दि
 नी णि य ऊ र ळ पि प्र ता प ति र न्द्र प्र ता प त्या दे वो मे ति सा नि वं मा जे नी ॥ २२ ॥

नेकयास्तुजीर्मेनेनिरामया। ननु क्वांतं कतो रोगीनां क्वांतं जमिना तले रोगी। प्रवृत्ते विद्यमानं च
उदके वा मनोहरं नान्योदके विजः प्रायान् रीचे स्रज्ज्वरधमेहवायुर्वेदात् स्नानमादितेनेत्रास्य कर्ण
रोगातिसारिष्ठ। आश्वासपीनमाजीर्णमुक्तवसुवर्गादिता। अथायाः मंत्रे हृत्तेजस्विने स्नानं फलवदि
प्रदं नृणां। नरयावारिभग्नानां यादसा मिव त्समां। एयोगी। अथ स्नानविधिं कृत्स्नं प्रवक्ष्याम्युत्तरं।
येन प्राताः पक्व्यास्तुरगप्रताद्विजोत्तमा। मृत्तिकां गोमयं दधनि पुष्ट्याणि सुजीर्णानि। आहरे स्नान
काजेष्वस्नानार्थं प्रयतः शुद्धिः। गवोदकांतं विमलेच्छापयेत्। नृपथ्यं कक्षितो विधातुवा मृदं तां गोम
यं च विवक्षणा। प्रातावप्यामृत्तिकां गोमयं च ननिशायं स्निग्धाहरे नानागोमूत्रं प्रदोषे तु शुद्धीयाद्
द्विमात्रैः। एहालये द्रवसूतं तु मृदिरद्विशले शलेः। न हाव्यपाहहसौ न निखाबंधनमाचरेत्।
पृथक् कायसुमेव तद्हाव्यमुत्तार्य न कदाचनो मरुडतारणात्तस्य प्रायश्चित्ती न वेन सा। अस्ती मे
वावगादेत्यदि स्यादशुविर्नैः। आयम्यविधिवधस्नातवस्नानं समाचरेत्। एतपक्विकरुं कृत्वा
अथम्यत्राधुरः। स्निग्धा। प्राणायामत्रयं कृत्या कालज्ञानमवहरो। अयोगी। यस्तु ज्ञानातिक्त्वेन सा
र्षं कंदश्चारे वतां विनियोगं ब्राह्मणस्य मंत्रस्य स्नानमेव वा। एकेकस्य वर्मस्य प्राथासुप्तमलोक
तो दिवतानां तु सायाज्यां च तेषु वने संशयात्। पञ्चविदिवा तु यजुः कृत्या जनाध्ययनंत फालो मर्मज
तादीनि तस्य चार्यं फलं तवेत्। एतत्तु उरुं लंति शुनशोफसि शुपूष्कणसोया निमंत्रणायेत
तनिजिस्त्रिभुवि सुप्रवक्ष्यामीत्यावर्तनी। पुमित्रिया जमित्रिया देयुषीं ज्ञापातिरापयादा
नरेपया। अथ क्तो तदुतामीति द्वयोरनुष्टुप्वाग्देवो मृत्तिका निमंत्रणयदणयोः। अथ विष्णु

महर्षिप्रयत्नोऽसिवादिभिर्कोनामयश्चर्याप्रयोजयेतां ॥ ३८ ॥ अत्राहणः द्विविधोऽपि दृष्टिर्न
वप्रयोजयेतां कार्यं तु खलु धर्मार्थिदद्यात्पापीयसोऽप्येकांशं ॥ अशीतिनागोदृष्टिः स्यान्नामिमा
मिसंबंधकोऽवर्धकमात्रा तं हि विचलुः पंचकमन्यथा ॥ ४० ॥ कोना रगास्तु दशकं साधुदाविंशकं शतोद
धुर्वचकतां दृष्टिं सर्वसर्वधुजातिशुद्धी न ज्ञातिपरिहीणभूणार्थं किंकास्येतां ब्राह्मणसुपरिही
णः शान्तिदयिायथोदयोऽरफलोपलक्षो मसो ममनुयापूपवीरुधः ॥ तिलोदनरसहोदधिहीरंशुतं
जुनोऽरशाघावाममध्विष्टमधुलादायवर्द्धिषः ॥ सुवर्गुथकुतपकेशतकविषद्विती ॥ ४४ ॥ काशेयं
नीरुवणं मांसेकशफसीसकान्नाशाकषोषधिपिण्याकपशूनां मांसयक्ता ॥ ४५ ॥ वेस्यवृत्त्यापि कीकृता
विक्रीणीतकदाचनायमांसेरुद्रयस्मानं सवामोजीवितामणिबकनादानं पुण्यानां प्राच्यते भूणदा
बुधोऽरुद्रगवां वित्रयकरीतुगविरोमाणिया निवृत्तवदपसदस्याणि गवां गोष्ठकमिद्विता ॥ ४७ ॥ ता
नान्यजनादानादादन्यजुरुते तिलैः ॥ ४८ ॥ मित्रैश्च विष्ठायां पिष्टनिःसदमजुति ॥ ४९ ॥ सारस्तेन मंतथा
नवे वलवणं रसोऽनकृतवाहृतत्तेन तिलाधान्येन तसमाः ॥ ५० ॥ अंगिमाध्याघ्रितस्य दग्निस्स्य कुत्वात्स
चुतस्य वा ॥ अधानं वाषट्कस्य निशाचर्यं विधीयते ॥ ५० ॥ तथैव सप्तमेनैकैकानि षडनमता ॥ अष्टम
नविधानेन रुतैर्यहीनकर्मणा ॥ ५१ ॥ धान्यमिति शेषः ॥ वानस्पत्यं मूलफलं दार्वम्यर्थं ताघवत् ॥ टणं
वगोभ्यामासार्थमिदं मनुरज्वीतां ॥ ५२ ॥ तियदरुचिर्न ध्यात्वा जार्थं तं समारजेतां स्त्रियार्थं दधिकं
॥ ५३ ॥ नृणां हणोऽयाव्यधोगातां ॥ ५४ ॥ इति योगहेमविधिः ॥ ॥ अथ मध्याह्नज्ञानविधिः ॥ तद्वद्वानु
धैवतथासागज्ञानार्थं दृढमाहरेत्साभितुयकुशादीनि स्नानं ताह निभेतवे ॥ ५५ ॥ स्नानं मध्यदि

सुखाथीसंयतोपवेतसंतोषमूलंदिष्टरवंदःखमूलंविपर्ययः॥२०॥साःसंतुष्टकोनसंयातिफलमूलेश्व
 वार्त्तिंतुं सर्वत्रैदियलित्यनराकयान्येववाहयेता२१दरिद्रोयंस्त्रितोराज्यंतथेदवं तथोद्धितं पदं वाहति
 नोतोस्त्रितमावृष्टां विवर्जयेत्॥२२॥यमाःयस्युयावेनकोनित्यंनसम्प्राप्त्यभाजनं॥उद्धेतयतिचूतानिय
 यात्वारस्यवसा॥२३॥विद्यमानेधनेयस्तुप्रतिग्रहविधिः॥वोरस्वरकंप्रायतमेवपरिपश्यते॥२४॥
 वुर्विशतिमतात्सीदंश्च्यतिगृहीयाद्वाहणयस्तोवृपात्॥तत्तुविशयश्चदेनःशंसस्यवचनंयथा॥
 रपयाज्ञवक्त्रा॥राजांतेवासियाज्यन्यःसीदन्निच्छेदन्तुधा॥दंनोदेनुकपाषंडिवकृतीश्चवर्जयेत्॥२५॥
 नराहःप्रविष्टगृहीयाद्बुद्ध्याःठाप्रवर्तिनः॥प्रतिग्रहेस्त्रनिचकिध्वजिवेश्यानाधिपाः॥२६॥शुष्टादशमु
 णं प्रवीक्ष्यदीतेयथावरं॥यमाःतथ्यवराजमदिपीराजामाव्यपरोहता॥पापेनार्थेनसंयुक्ताःसर्वे
 राजधर्मिणः॥२७॥योगी॥विद्यातपोभ्यादीनेनननुयाद्यःप्रतिग्रहः॥२८॥यदातारमधोनयत्यात्मानमे
 वचं॥देवका॥याज्ञनंयोनसंबंधंवाध्यायंसदनोद्धनं॥कृत्वासद्यःपतयेवपातितेननसंशयः॥२९॥
 उशना॥पातितोद्धनमादत्तुंतेवावाहणेयदि॥कृत्वातस्यसमुत्पत्तिरुद्धं समाचरेत्॥३०॥रायांष्ट
 ननुकृशान्गंधानतोयंपुष्पंमणिंदधिधानामस्यान्ययामासेवासश्चवननिष्ठुदेत्॥३१॥यमाःविकि
 सेकस्यमृगयोर्वेश्यायाःकितवस्यच॥षंडमृनिकयोरवउद्यतामपिद्वर्जयेत्॥३२॥यज्ञवल्क्यप्रविश
 दसमर्थोपिनादतेयप्रतिग्रहंयिवाकाशानशीलानामतानात्रातिष्ठकानो॥३३॥हस्त्यति॥अजीव
 कर्मणास्वनात्कृत्वा नैसमाश्रयतांविशयकर्मधवाकृयातिदीनकर्मविवर्जयेत्॥३४॥कर्मभिराण॥कृत्वा
 दंरुषिवाणोपपन्नवीतस्वयंरुतो॥कृत्वाभवेवाणिउपेतदनावेज्जसीदकं॥३५॥यमाःसमर्पित्यमप्यय

कर्मवर्तिनः

चनं॥ध्यातुवक्त्रा॥उपेयादीश्वरंवेदयोगहेमार्थसिद्धयोनस्वाध्यायविरोधार्थमीहेतनयवस्तुतः॥
 यात्रामावप्रसिद्धार्थितेःकर्मजिगादीतेः॥अक्लेशोनशरीरस्यकुवीतवनसंययोःसप्तवितागमाधर्मिदा
 योलाभःसमेजयः॥अयोगःकर्मयोगश्चसत्यतिग्रहएव॥३६॥अध्यापनमध्ययनंयज्ञनंयाज्ञनंतथा॥दानं
 प्रतिग्रहंशुवषट्कर्मण्यजमना॥पषष्टोत्कर्मणामेषां॥नीलिकर्माणिजीविकायाजनाध्यापनेवैव
 विशुद्धाचप्रतिग्रहः॥३७॥योगी॥प्रधानं॥विशेषकर्मप्रज्ञानोपरिपात्रनो॥कुभीदं॥कृषिवाणिज्यंपाशुपात्र्यंवि
 शस्मृतो॥३८॥मनु॥स्ततामृताभ्योजीवेतमृतेनप्रभृतेनवा॥सत्यावृतायामपिवानश्चरत्याकटाचना॥कृत
 मुंछशिलंप्रोक्तंअमृतंस्यादयावितं॥मृतंतुयाचितंस्त्रिंशत्प्रभृत्कर्मणिंस्मृतं॥सत्यावृतेतुवाणिज्येने
 नवेवापिजीयते॥सेवाश्चट्त्रिराव्यातातस्मात्तांपरिवर्जयेत्॥३९॥योगी॥कुशूलकुंजीधान्यावाच्यदि
 कोश्चस्त्रेणापिवाजीवेद्वापिशिलोद्धेनश्रेयोनेषांपरुपरः॥११॥परभारः॥अतःपरंयद्दुष्टस्यकमकि
 रंकृत्वाद्युगे॥संप्रवक्ष्याम्यहंसर्वंपराशरप्रणोदितं॥१२॥षट्कर्मसहितोविप्रः॥कृषिकर्मसमाचरेत्॥मृयं
 कृष्टं॥तथाहेवेधान्येयस्वयमर्जितः॥१३॥निर्वपेत्तंयज्ञंशुक्रतुदीक्षांकारयेत्॥तथाविधांकृषि
 कुर्वन्नसपापेनलिशता॥१४॥अष्टगंधर्मदलेषद्वंजीवनायवाचतुर्गंधंशंसानांदिगवं॥अथवा
 तिनां॥१५॥लीनांगव्याधितंक्वीबंरुद्धंविशानवारुयेतोवारुयेद्विदसम्यार्क्षिश्वास्त्रानंसमाचरेत्॥१६॥कर्म
 युगाणो॥देवेन्यश्चपिहृन्मृनागंदद्याच्चविंशकं॥विंशद्भागोद्विप्राणांकृषिं॥कृत्वा न दोषनाको॥१७॥परा
 शरः॥योनदद्याद्विजातिन्योराशिभूतमुपागतं॥सत्तारः॥सवर्णपिष्टाज्जलं॥तंविनिर्दिशेत्॥१८॥मृगः॥
 वरंस्वधर्मोविशुणो न पारकः॥मृनु॥३६॥परधर्मेणजीवन्दिहसद्यःपततिजातिता॥१९॥संतोषं परमाकाय

पृथमाणध्वंगारोनिर्भवंनगठति॥पुत्रोरोखमनंरुवावेदाध्ययनमनस्मेत॥अध्यापयेततशिष्या
नृजानशीलानुयुक्तावेतान्॥१५॥याज्ञवल्क्यः॥कृतज्ञादे॥दिनेधावीशुविकृत्योनुसृत्यका॥अध्याया
धर्मेतःसाधुशतपासज्ञानवितंदाः॥१७॥नन्दिनाडा॥नेकयासुत्रंशिष्टंरताऽयताप्रधानगोशरीस्यनो
तर्माणेनवहसि॥१८॥अतोऽन्यात्प्रदरन्त्यायसुक्तोन्वाभवतायोगी॥सर्वी॥ममिदंवल्लदानेन्यासुधि
कंयुतातददसमवात्राविश्रुल्लोकमविसुतो॥२०॥शना॥अयेनेविश्रुतयवरायनेनोधनेतथा॥अनध्या
यंप्रजतीतमवादिशुभादिशुभायाज्ञवल्क्यः॥न्यदंप्रतेमनध्यायशिष्टाविश्रुतं॥धुशु॥उपाकमी
लोचो॥सगेशिवावाधो॥धियमृतो॥२२॥संध्यागडित्तूकंपनिधितो॥कानिपातनो॥सधुशुवदंधुनिशमा
रायकमधीत्यचर॥२३॥पंचदश्यांचवदश्यामशुश्यांरा॥कुरु॥तके॥रुतुमधि॥उक्तव॥आदि॥कंप्रतिशु
यो॥२४॥पञ्चमंडुकनकुलश्चादिमातीशूकरेः॥कृतंतरेवदराचंरंरपातेतथा॥इयो॥२५॥वरासृगदो
लूकसोमवाणार्त्तिनिःस्वने॥अमेधारावशुशुत्यशमशानपतितांति॥कर॥पदेशोशुवावात्मनिविशु
तुसनिवविश्रवो॥धुक्ता॥प्राणिं॥जोतर॥दरावेतिमरुते॥२६॥पांशुवर्षेदिशांदादसंध्यानीदरनित्रि
धावतः॥शतिगंधु॥विश्रुवट॥मागते॥२७॥श्वराशुयानरुत्पयाना॥रुहरणरो॥रुणो॥सप्तविंशदनध्याया
नेतांस्तत्कालिका॥वि॥२८॥ब्रह्मांडपुराणो॥राधोयामदयाद्विक्रियदिपश्यत्रयोदशी॥प्रदोषः॥स
तुविश्रुत्यसर्वशुविवर्द्धि॥२९॥षष्ठीचदादशी॥चिचवर्द्धी॥त्रो॥नेवशुदो॥प्रदोषमनधीयीत॥तीयान
वनाडिका॥३०॥योगी॥वदाभ्यासरतं॥तांतंमदायज्ञक्रियापरोनस्पृशंतीदपापानिमलापातकजाय
पि॥३१॥इतिवेदव्यायनविधिः॥ ॥अथयोगदमविधिः॥तत्र॥३२॥॥३३॥॥३४॥॥३५॥॥३६॥॥३७॥॥३८॥॥३९॥॥४०॥॥४१॥॥४२॥॥४३॥॥४४॥॥४५॥॥४६॥॥४७॥॥४८॥॥४९॥॥५०॥॥५१॥॥५२॥॥५३॥॥५४॥॥५५॥॥५६॥॥५७॥॥५८॥॥५९॥॥६०॥॥६१॥॥६२॥॥६३॥॥६४॥॥६५॥॥६६॥॥६७॥॥६८॥॥६९॥॥७०॥॥७१॥॥७२॥॥७३॥॥७४॥॥७५॥॥७६॥॥७७॥॥७८॥॥७९॥॥८०॥॥८१॥॥८२॥॥८३॥॥८४॥॥८५॥॥८६॥॥८७॥॥८८॥॥८९॥॥९०॥॥९१॥॥९२॥॥९३॥॥९४॥॥९५॥॥९६॥॥९७॥॥९८॥॥९९॥॥१००॥॥१०१॥॥१०२॥॥१०३॥॥१०४॥॥१०५॥॥१०६॥॥१०७॥॥१०८॥॥१०९॥॥११०॥॥१११॥॥११२॥॥११३॥॥११४॥॥११५॥॥११६॥॥११७॥॥११८॥॥११९॥॥१२०॥॥१२१॥॥१२२॥॥१२३॥॥१२४॥॥१२५॥॥१२६॥॥१२७॥॥१२८॥॥१२९॥॥१३०॥॥१३१॥॥१३२॥॥१३३॥॥१३४॥॥१३५॥॥१३६॥॥१३७॥॥१३८॥॥१३९॥॥१४०॥॥१४१॥॥१४२॥॥१४३॥॥१४४॥॥१४५॥॥१४६॥॥१४७॥॥१४८॥॥१४९॥॥१५०॥॥१५१॥॥१५२॥॥१५३॥॥१५४॥॥१५५॥॥१५६॥॥१५७॥॥१५८॥॥१५९॥॥१६०॥॥१६१॥॥१६२॥॥१६३॥॥१६४॥॥१६५॥॥१६६॥॥१६७॥॥१६८॥॥१६९॥॥१७०॥॥१७१॥॥१७२॥॥१७३॥॥१७४॥॥१७५॥॥१७६॥॥१७७॥॥१७८॥॥१७९॥॥१८०॥॥१८१॥॥१८२॥॥१८३॥॥१८४॥॥१८५॥॥१८६॥॥१८७॥॥१८८॥॥१८९॥॥१९०॥॥१९१॥॥१९२॥॥१९३॥॥१९४॥॥१९५॥॥१९६॥॥१९७॥॥१९८॥॥१९९॥॥२००॥॥२०१॥॥२०२॥॥२०३॥॥२०४॥॥२०५॥॥२०६॥॥२०७॥॥२०८॥॥२०९॥॥२१०॥॥२११॥॥२१२॥॥२१३॥॥२१४॥॥२१५॥॥२१६॥॥२१७॥॥२१८॥॥२१९॥॥२२०॥॥२२१॥॥२२२॥॥२२३॥॥२२४॥॥२२५॥॥२२६॥॥२२७॥॥२२८॥॥२२९॥॥२३०॥॥२३१॥॥२३२॥॥२३३॥॥२३४॥॥२३५॥॥२३६॥॥२३७॥॥२३८॥॥२३९॥॥२४०॥॥२४१॥॥२४२॥॥२४३॥॥२४४॥॥२४५॥॥२४६॥॥२४७॥॥२४८॥॥२४९॥॥२५०॥॥२५१॥॥२५२॥॥२५३॥॥२५४॥॥२५५॥॥२५६॥॥२५७॥॥२५८॥॥२५९॥॥२६०॥॥२६१॥॥२६२॥॥२६३॥॥२६४॥॥२६५॥॥२६६॥॥२६७॥॥२६८॥॥२६९॥॥२७०॥॥२७१॥॥२७२॥॥२७३॥॥२७४॥॥२७५॥॥२७६॥॥२७७॥॥२७८॥॥२७९॥॥२८०॥॥२८१॥॥२८२॥॥२८३॥॥२८४॥॥२८५॥॥२८६॥॥२८७॥॥२८८॥॥२८९॥॥२९०॥॥२९१॥॥२९२॥॥२९३॥॥२९४॥॥२९५॥॥२९६॥॥२९७॥॥२९८॥॥२९९॥॥३००॥॥३०१॥॥३०२॥॥३०३॥॥३०४॥॥३०५॥॥३०६॥॥३०७॥॥३०८॥॥३०९॥॥३१०॥॥३११॥॥३१२॥॥३१३॥॥३१४॥॥३१५॥॥३१६॥॥३१७॥॥३१८॥॥३१९॥॥३२०॥॥३२१॥॥३२२॥॥३२३॥॥३२४॥॥३२५॥॥३२६॥॥३२७॥॥३२८॥॥३२९॥॥३३०॥॥३३१॥॥३३२॥॥३३३॥॥३३४॥॥३३५॥॥३३६॥॥३३७॥॥३३८॥॥३३९॥॥३४०॥॥३४१॥॥३४२॥॥३४३॥॥३४४॥॥३४५॥॥३४६॥॥३४७॥॥३४८॥॥३४९॥॥३५०॥॥३५१॥॥३५२॥॥३५३॥॥३५४

[illegible]

स्यात्प्रोक्तं च योऽपि यथायेति वाक्ये देवद्वयस्य वा १२ अर्द्धं न वयं तेन न चान्न प्राप्तेन तथा
 इति विधानं नोक्तं यदेकांशे च स्मृतं १३ अर्द्धं न वयं तेन न चान्न प्राप्तेन तथा ॥ दोमं पुनः प्र
 त्तं तनीत न चासादाप न सवे ॥ १४ प्रवाप्तिना विनिवृत्तिं विनिवृत्तिं तन्मन्त्रादावप्युक्ता देवा
 योऽपि यथा कथं ॥ १५ कात्यायनः ॥ कृतं मोद न सक्तं दितं दुलादि कृतं कृतं वीक्षादिवा कृतं प्रोक्तं
 तिविधं विधायां ॥ १६ स्मृतं तं ॥ विधानं तिनमापानी वा रात्री कृतं यथा ॥ इह वः शाक्योऽपि
 योऽपि यथा ॥ १७ दविद्यं यथा ॥ इह वः शाक्योऽपि ॥ १८ वीहीणामप्यनावेतु द्वावापयमा
 पिता ॥ १९ यथोक्तं वधुसंपत्तिं ग्राह्यं तदनुकारितं यथा नानामि वगो धूमा वीहीणामिव शाक्यः ॥
 इह स्मृतिः ॥ २० सधार्म्यं च ॥ २१ अष्टिराजते परिकीर्तितं तिलानां तु तद्वत्स्या तद्वत्स्या ॥ २२ तस्य च ॥ २३
 धार्यनः ॥ २४ वीहीणं यवानां वशातमकुतिरिद्यते ॥ तत्कृमः ॥ आदा प्राणायामयोरुक्ता ॥ तस्य स्मृतिः ॥
 तयेषा तदेमि मं कथितं ॥ तस्यै प्रजापतिं प्रयुज्यते ॥ २५ यथा ॥ २६ यथा ॥ २७ यथा ॥ २८ यथा ॥
 धार्यनः ॥ २९ यथा ॥ ३० यथा ॥ ३१ यथा ॥ ३२ यथा ॥ ३३ यथा ॥ ३४ यथा ॥ ३५ यथा ॥ ३६ यथा ॥
 वाक्यं पंक्तं ॥ ३७ यथा ॥ ३८ यथा ॥ ३९ यथा ॥ ४० यथा ॥ ४१ यथा ॥ ४२ यथा ॥ ४३ यथा ॥ ४४ यथा ॥
 तं ॥ ४५ यथा ॥ ४६ यथा ॥ ४७ यथा ॥ ४८ यथा ॥ ४९ यथा ॥ ५० यथा ॥ ५१ यथा ॥ ५२ यथा ॥ ५३ यथा ॥
 ५४ यथा ॥ ५५ यथा ॥ ५६ यथा ॥ ५७ यथा ॥ ५८ यथा ॥ ५९ यथा ॥ ६० यथा ॥ ६१ यथा ॥ ६२ यथा ॥
 दातव्यं यथा ॥ ६३ यथा ॥ ६४ यथा ॥ ६५ यथा ॥ ६६ यथा ॥ ६७ यथा ॥ ६८ यथा ॥ ६९ यथा ॥ ७० यथा ॥
 दिपात्रे दातव्यं मर्चिता नापत्रे विडपा किंचिदात्मनः श्रेयश्छेत्ता ॥ ७१ न विधया के वनया तपसा वा विपात्र

॥ ७२ यथा ॥ ७३ यथा ॥ ७४ यथा ॥ ७५ यथा ॥ ७६ यथा ॥ ७७ यथा ॥ ७८ यथा ॥ ७९ यथा ॥ ८० यथा ॥

कृतिः शमशाने जायते तद्वत्का कथं योऽपि विवतः ॥ १० शाता तपः ॥ ११ उदक्योऽस्ति कां नारी नर्द्धी गनीयानि ॥
 अतिवा यद्विजो मोदादोरात्रेण सुधाति ॥ १२ पाषंडं यतिं तद्वत्का यमका पात किं शं सोपानं कृतं
 वनाभिर्देवदाचना ॥ १३ धातुं तं प्रमत्तं वधुनो सगृहितं तथा ॥ १४ जुजान मावमना देना स्मिन्ना निवाये
 त् ॥ १५ वमत्तं यं माणं वक्तुं वदं तथा वनं ॥ १६ अयुक्तं शिस्तं चेव वक्तुं तन्नेवा निवायेत ॥ १७ कृत्यति ॥ १८
 यत्तु तत्तु वसमि तुष्टु कृशान तान् ॥ १९ उदपामं तथा लिशं वदं तं निवायेत ॥ २० यथा ॥ २१ यथा ॥ २२ यथा ॥
 स्यान्त्यं दको पसे विना ॥ २३ ववारि सस्य गंदैः ॥ २४ प्रहृष्टं शो वलं ॥ २५ यथा ॥ २६ यथा ॥ २७ यथा ॥ २८ यथा ॥
 प्रा तदेमि विधिः ॥ २९ तद्वत्का ॥ ३० मध्याकमविमाने तु ययं होमो विधीयते ॥ ३१ यथा ॥ ३२ यथा ॥ ३३ यथा ॥
 योनं कथ्यते ॥ ३४ होमो यत्तु लघुदिष्टं कृतः ॥ ३५ यथा ॥ ३६ यथा ॥ ३७ यथा ॥ ३८ यथा ॥ ३९ यथा ॥ ४० यथा ॥
 यथा ॥ ४१ यथा ॥ ४२ यथा ॥ ४३ यथा ॥ ४४ यथा ॥ ४५ यथा ॥ ४६ यथा ॥ ४७ यथा ॥ ४८ यथा ॥ ४९ यथा ॥ ५० यथा ॥
 रावृता यो मोदेका शिष्टा कृतो वरं ॥ ५१ तस्मात्सो देवदं तु पक्तुं वी तस्यं कृता ॥ ५२ कात्यायनः ॥ असमं
 तदं पत्यो देति यं न कृत्विदिना क्षयं रथु समं तु न वेदु तमनर्थं ॥ ५३ निक्षिपार्थि सदा रथु परिक
 त्या विजं तथा ॥ ५४ प्रसेतं कार्यं तान् विप्रो मृत्पवन चिं क्वचित् ॥ ५५ यथा ॥ ५६ यथा ॥ ५७ यथा ॥ ५८ यथा ॥ ५९ यथा ॥ ६० यथा ॥
 तो प्रातः सूर्यो दयात्तु वैधा यत्तु मतः परं ॥ ६१ पूर्यमात्तु यथे दं होतव्यं स दहं वि तदददु क्रिया देवम
 मावास्या यथे पिवाप्ति ॥ ६२ शरीरा र्जिने वना मया ॥ ६३ यथा ॥ ६४ यथा ॥ ६५ यथा ॥ ६६ यथा ॥ ६७ यथा ॥ ६८ यथा ॥ ६९ यथा ॥ ७० यथा ॥
 धीयते ॥ ७१ अनातुरो प्रवासी वनीरोगो निरुपप्रका पक्षदो मंतु यो दद्यात्तु रथु नितवतं ॥ ७२ यथा ॥ ७३ यथा ॥ ७४ यथा ॥ ७५ यथा ॥ ७६ यथा ॥ ७७ यथा ॥ ७८ यथा ॥ ७९ यथा ॥ ८० यथा ॥
 कुवी तप्र वसन्न शिमान पि पं वयं विधानं तु लोकि कोऽपि विधीयते ॥ ८१ परेणा यो कृतं स्वार्थे ॥

[illegible][illegible]

वेहरपंक्तिः सुंदराणि विजं निर्याशक्तिः उन्मुखमुद्राप्ररागवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं
 त्रिपलकृतं पापं हरति १७ यो कारस्य जमदग्निः शिविका व्यायिनी छंदः मादेवो देवता पादवीजं ज्ञानशक्तिः
 मुष्टिकमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं १८ प्राणदाशुचिनि १९ यो कारस्य मेव शक्तिः
 ज्योतिष्मती छंदः आदित्यो देवता पादवीजं रतिशक्तिः कूर्ममुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं
 सर्वपापं हरति २० यो कारस्य विमलरूपिणी यत्री छंदः परमात्मदेवता प्रवर्षी ज्योतिष्मती शक्तिः वाराही मुद्रा
 पीतवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं परंपदं गच्छति २१ यो कारस्य श्रीगिरिसरूपिः तूः छंदः कुबेरो दे
 वता मनोवीजं पञ्चालयाशक्तिः सिंहाकोता मुद्रा नीलोत्पलवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं
 लणः पदं गच्छति २२ यो कारस्य कात्यायनरूपिः श्रवणं छंदः धामनो देवता बुद्धिबीजं पराशक्तिः ममकाकोता
 मुद्रा पीतवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं विष्णुपदं याति २३ यो कारस्य गोतमरूपिः श्रुतं
 छंदः सोमादेवता अर्द्धकारवीजं शोभाशक्तिः सुदूरमुद्राश्यामवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं
 मोहं हरति २४ यो कारस्य जंनजं रूपिः श्रीछंदः ब्रह्मादेवता वितं बीजं नाराशक्तिः पद्मवमुद्राश्रुतं
 कजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं मोहं परंप्राप्नोति २५ यो कारस्य श्रीकृष्णः अथागायत्र्याख्याने अनामयंतस
 विबुवरेणीयं नगीदिवस्य श्रुताय नीमादि सद्यतां कैरा हरति ताये धियो हियो नः सततं प्रोदयातो परमा
 स्पृहया जातियम्राणि नो सदा तजामपरमेशम्यसवितुः कारणात्मनो सरस्वती पंचरणीयप्रार्थनीयं सता
 तैः बुद्धिः ध्यानं देसु निरपि कृपापि वं न यावतो २६ ध्यानं शिवकेन वा धितं तन्मुमुक्षुणा विदोत सुदया हूं नगी
 विद्यादिवादकं २७ तस्मिन् श्रुतिमुद्राश्रुतं नाराधितं विप्रकः सविदानं देवस्य स्वरूपं वितये माहोपधियो
 यो नो न्यादेव परधाने प्रोदयाता प्रकषेण प्रयत्नं सुखं सुखासीवो २८ ययानु प्रनरावतिः कथं चिन्मन
 सिक्कविता चारयमानुलोमेन प्रतिजोमेन संपातो २९ यो देवता चरयतु जंतुं तस्मान्महासुखं सुखं मे सदा

यो कारस्य सुनं कारस्य कृमिआकं छंदः सरस्वती देवता सामानवीजं उग्राशक्तिः खण्डमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं ३०
 हरति ३१ यो कारस्य वीजं प्रनाशक्तिः विदुः खण्डमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं ३२ यो कारस्य
 गमनं छंदः पापं प्रणश्यति ३३ यो कारस्य लोहितरूपिः जगती छंदः सविता देवता आपो बीजं जया
 शक्तिः त्रिमुखमुद्राविद्युद्वर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं अमहाजहाणं तं पातकं दहति ३४ यो
 कारस्य गरीशुभिः कांती छंदः जगदीश्वरता योमबीजं शांताशक्तिः वटु मुखमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव
 द्यां न्यसितं सुखं बहत्याकृतं पापं दहति ३५ यो कारस्य शांतातपः रूपिः ज्योतिष्मती देवता सत्यं छंदः उदानो बीजं
 कोनाशक्तिः पंचमुखमुद्राताम्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं गुरुदत्ता दहति ३६ यो कारस्य
 सत्यसूनरूपिः विराट् छंदः रुद्रो देवता शहबीजं सरस्वतीशक्तिः अपो मुखमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव
 न्यो न्यसितं गोहत्या दहति ३७ यो कारस्य नागविशुभिः पंक्तिः सुंदरादित्यो देवता स्पर्शबीजं विस्फोषाशक्तिः
 विपांजलिमुद्राप्रवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं कूर्ममुद्रापापं नश्यति ३८ यो कारस्य पराश
 ररूपिः प्रद्युम्नो देवता विश्वं बीजं रसबीजं त्रिशालिनीशक्तिः शकटमुद्रापीतवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्या
 वाकं न्यसितं मनसा कृतं पापं प्रणश्यति ३९ यो कारस्य प्रणुरूपिः ज्ञानविराट् छंदः इंद्रो देवता सूर्यं
 जं विवृतिशक्तिः यमपाशमुद्राविद्युद्वर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं पिष्टमाहृतं सुध
 ति ४० यो कारस्य कुरुषुभिः अक्षरपंक्तिः सुंदरादित्यो देवता गंधबीजं विमलाशक्तिः पंथिमुद्राप्र
 रागवर्षी पंकजमध्यस्थं ध्यावानेव यो न्यसितं आजन्म कृतं पापं दहति ४१ यो कारस्य दहतरूपिः
 मित्रावरुणादेवता विराट् छंदः वागीजं योगशक्तिः संहितो मुखमुद्राश्रुतं वर्षी पंकजमध्यस्थं
 ध्यावानेव यो न्यसितं चक्रवर्जं गमं विषं प्रणश्यति ४२ यो कारस्य करपं रूपिः विद्युदेवता

पदं तु गायत्र्याः प्रथमं पदं एतेन्यसेव कवेर्वेदं न द्वितीयं नेत्रयो न्यसेत् तृतीयं तस्मात् त्रिविन्यास एव न्या
नाशनः ॥ १० ॥ अकारं नानिदेशे तु उकारं ह्रस्वस्य न्यसेत् अकारं मकारं मृद्वि न्यस्य एव न्यासो विद्यते इ
ह लोकोक्तं पादयो न्यस्य तु लोकोक्तं जानुनी ॥ ह्रस्वोक्तं रुदेशे तु उतरं तु म ह्रस्वया ॥ ११ ॥ जनलोकोक्तं उदे
शे मुखं विन्नेत पस्तथा सत्यं शिरसि विन्यस्य एव न्यासो महाफलः ॥ १२ ॥ गायत्र्याः फलं यवसां न्यस्ता
स्युः सर्वकर्म सुातकारं विन्यसेत् तस्मात्पादां गुष्ठद्वयोर्द्विजः ॥ १३ ॥ सकारं रुदेशे तु विकारं जंघयो न्य
सेत् तानुकारं जानुशे तु वकारं मूर्धदेशाके ॥ १४ ॥ परेकारं रुदेशे तु एकारं त्रिंशे कन्यसेत् अकारं कटिदेशे तु
नकारं नानिमेंडले ॥ १५ ॥ ओकारं कूर्करं न्यस्य देकारं सनयोर्द्वयोः ॥ वकारं ह्रदये प्राज्ञः स्यकारं कंठपुर्वदि ॥ १६
धीकारं वदने विप्रो मकारं तालुके न्यसेत् तद्विकारं नासिकाशे तु धिकारं नयनह्रदये ॥ १७ ॥ व्योकारं तु पुत्रो
र्मध्ये द्वितीयं तु ललाटे कोनः कारं पूर्ववक्त्रे तृष्कारं दक्षिणानेत्रे ॥ १८ ॥ व्योकारं पश्चिमे वक्त्रे दकारं चोत्रे मु
खे विन्यसेन् मृद्वि योकारं यंजनं सर्वतो न्यसेत् ॥ १९ ॥ आपो गले न्यसेज्ज्योतिश्चक्षुश्च पिरसो मुखे वृष्ट
तं जानुनि ब्रह्म ह्रदये भूः पदह्रदये ॥ २० ॥ पुत्रो नो नो ललाटे च ॥ अकारं मृद्वि विन्यसेत् एवं रुद्रा शिरो
न्यासं सर्वपापैः प्रमुच्यते रं गायत्री च ह्रस्वालो साक्षिस्तत्कर्म ५ उरं कवचां वदुर्वक्रां हंसवाह
न संयुतां ॥ २१ ॥ ब्रह्माली ब्रह्मदेवतां ब्रह्म निवासिनी ॥ आवाहयाद्य हं देवी प्रायांती भूय मे
उलात ॥ २२ ॥ अकारस्य रुद्रादिहा परमात्मा देवता गायत्री कवचे हं दो नियोगः सर्वकर्म सु ॥ २३ ॥
हृतीनां कुसुमानां रुषिरे नतमुच्यते ॥ हं दो हं दो जाना ॥ २४ ॥ अथ कथितो वेदपारं तां ॥ २५ ॥ गायत्र्युक्तिगु
ह्युपहृती पंक्तिरेव विष्णु प्रजगती चिव हं दो च ॥ २६ ॥ सितलो ॥ २७ ॥ अग्निवर्धिसुधादिगो

...तः प्रायः त्रिंमध्यस्थानीवेसदासप्तजनकतं पा
वानामुनयोः तंगमोनवेतामध्यमायां तुवेनायां सर्वदेवस
तेन वा तस्मात्तामुनवेज्ञानं सर्वपापापञ्चतयोऽसंस्था
प्रेषिकर्तव्यमन्येष्टिवयदाश्रमिः ॥ ८७ ॥ राणाताम्रानेन
वाप्रोतिरेवास्ति श्रुतिसन्मुखाः ॥ ८८ ॥ अगम्यागमनाते
पापान्मुच्यतेज्ञानमानरत्नाः ॥ ८९ ॥ त्रीनागदेवविरचि
परिधानविधिः ॥ तत्रयोगी ॥ आश्विनवाससीभोते
सोपक्षालयेन्नताः ॥ ९० ॥ ईषद्वितंनवंश्वेतंसद
उपावनीरईषद्वितपरतकादिद्योतमित्यर्थः ॥ यो
नचानजीर्णननीलेनपरिक्लृष्टेनवाजयेत्तुकाषा
वापवस्त्रं चतुर्धर्मतोविदुः ॥ ९१ ॥ विष्णुपुराणात्तुहोम
स्रः प्रवर्तेतद्विज्ञानाचमनेजपोपसत्यादंसात्परिचर्येणा
चोचवर्जयेत्तुहयोगी ॥ अनावाधोतवस्त्रमपदेसूनाति
तु ॥ ९२ ॥ तरीयेनवेदिधात्यरिधानस्यवाससः ॥ यदेति
एकतासाजपेद्यमुयददाविमुदोतियतातसर्वमसुरेय

सीस्नानमंत्रः ॥ अग्निश्चतेजोमृदयाचवारताधाविष्णोरमृतस्यनानि ॥ एतच्छ्रुव्यां
कचंततोवगादेतपतिं नदीनां ॥ १ ॥ आजमशतमाहस्यत्यापं कुरुते कचिन्मुच्यते
योसावार्हलवणां नसि ॥ २ ॥ निसमुद्रज्ञानमंत्रः ॥ आद्येनमः पुण्यजनेनमः सोमरगा
मदिपातकमुदेनमोदेविवयनेनोश्नमोऽस्तु कुर्यात्तुगणसिद्धसेवितेनमोऽस्तुनेशंकरदेव
सतेधर्मभूतां वशननेनमोऽस्तुते सर्वपवित्रपावने ॥ ३ ॥ इति नमस्तस्मानमंत्रः ॥ जावालिः ॥
पृष्ठबोकादावनी अश्वत्थं मंदवारोणसमुद्रपर्वणि स्मृशेतु ॥ ४ ॥ पक्षिनेकस्त
सन्निधौ ॥ नसपेतवमात्रोतिगंगायांचविशेषतः ॥ ५ ॥ शिवालयसमीप
परांगेतित्तु ॥ कृतं तस्मानमकाफलं ॥ ६ ॥ योगी ॥ नदीस्नानानिष्ठुण्यानि
कस्तदग्राह्येवखातेभुमज्जनी आदित्यानिमुखः कुर्याद्विधिं स्नान
क्रमः प्रोक्तो विशेषः ॥ कविमेजवे ॥ कविमेजजमस्ताद्यविधिनेतेनका
देवखातानां सरितां सरसां तथा ॥ ७ ॥ इत्यचतुर्दशानुपारकेस्नानमाच
मनुकुष्ठजलोपस्यपुराणे ॥ दर्शपाणिहविभिना आवाताः प्रयाः श्रुविती
मंत्रविदुः ॥ ८ ॥ चतुर्दशसमायुक्तं चतुस्संमंततः ॥ प्रकस्यावा
विष्णोः पादप्रसूतासितेक्ष्णीविष्णुदेवता ॥ ९ ॥ हिमांवेनम
येवतेनामदेवेभुननिनीतथादकाष्टक्षीविदिगा ॥ १० ॥

...यादेव प्रभुना तस्य योऽपि। १५५ न ज्ञात तस्य योऽपि ध्ये
 ...न न कर्त्तव्यं तव जयि वास सुदगाः। १५६ गंगा च यमुना च वल्लभा
 ...ते नृपते ते ये वान्ये न द्यमं जकाः। १५७ कर्कटादोरजोऽष्टा णोत मीना मध्वं
 ...यूना दिा तथा। १५८ उपा कर्मणि चो सगे धैव म्मानेता ये वधं दधूयि दे वि
 ...धनुः सदस्या ण्यष्टौ तु गतिय मां न विद्यते। न तान दीश ह वहा गती
 ...वायो दक म्मानं वर्जनीयं विजाति क्षितय भज कतीर्थं तु दश हस्ते न
 ...त्र फलदान द्योयाः काश्चिद्व सुदगाः। १५९ सुदगास्तु पदस्य मासस्य स वि
 ...सुदृढं वापि शीत सुहृमथापि वा। गंगं पयः पुना त्याशु पाप मात्राणां
 ...न तोयं स प्राहेन तु यामुने। सद्यः पुनाति गंगेयं दश नाद्वना मर्दं। १६० तव गंगा
 ...गात्र लपराणे। चं व कस्य जटो दूते णोत मस्या घनाशानि स स धामा ग र्या सि गो
 ...ते। १६१ इति गोदा वरी म्मानं वः। १६२ गंगा ता विष्णु पादाश्रयं नूते गंगे त्रिपथ गा मिनि।
 ...ति विख्याते पापं मे हर जाह्नवी। १६३ अथ या धर्म संपत्ते श्री मते परि दीप्ति रिति। अष्ट तेनां तु नादे
 ...यिन मोक्षुतो। १६४ ति गंगा म्मानं वः। क र्तो ये स दान रिप्तरि द्धेष्टे नि विष्णु ते। आ प्रा वय
 ...र क रो ज नो। १६५ इति क र्तो या म्मानं वः। गा धिरा ज पुते दे वि विष्वा मि पुनेः
 ...स्य सः। स श्री क मा र्ये स त्या र्ये पापं मे हर को शि। को १६०

विश्वकाया वि
प्रदायिनी ॥ ४५ ॥
॥ ४६ ॥
इति वापीन जगो ॥ ४७ ॥
निमित्तिकं च विनिर्मास्य ॥ ४८ ॥
पञ्च भावतो मे ॥ ४९ ॥
संयुतो पवीत ॥ ५० ॥
नययो दितां प्रवो ॥ ५१ ॥
देवः प्रजापतिः सर्व ॥ ५२ ॥
मीत्रेण निषिद्धे ॥ ५३ ॥
शोधयेत् ॥ ५४ ॥
आदिवासा ॥ ५५ ॥
मनिसंकांति ॥ ५६ ॥
विवरणं ॥ ५७ ॥

मलापकर्षणायेवप्रवृत्तिस्तथा।२॥द्वितीयादशमीदशरिक्ताषष्ठीनयोदशी।पवाहिम
रावोन्मेतेलान्यंगनरस्यजेता।३॥अष्टमीपंचदशीवपहृदयवृद्धि।अनसंनिहितपापंतेलेमांस
हृत्तेजो।४॥पराशर।आदितादिष्वारेषुतापः।कौत्सिर्विद्विनां।दरिद्रं दुर्जगत्वंकामाविश्रान्तः।५॥
तापनरवृत्तेकृतेश्मश्विरोरुहनेकतनो।नम्रायितनरः।शेषेतेलान्यंगोविधीयते।६॥बृहस्पतिः
संक्रांतोयविवारेषुषु।नोमदिनेतथा।इयांतरसुतंतेलेन।उष्ट्रतिकदावना।७॥पुराणां।आव
बलिराज्यवसंतदुः।नितथा।तेलान्यंगेन।उष्ट्रेतसे।क्रांतियहणादिनिः।८॥व्यासः।श्रीकामः
नं।कुर्यादमवाकंदिने।तुल्यातामसकिंविस्तरेकादश्यांविशेषतः।९॥नवम्यां।दशमि
विवासरे।वंद्यये।वपवमानमा।मूलके।ज्ञेता।१०॥योगी।नम्राया।उसवेतीतेमां।पपमाभरणं
उर्वं।उपसृष्टं।॥११॥उष्ट्रदेवता।शभात्रीफलेरमावासां।सपनीनवमीशुभां।मदं।१२॥तवंगंग
तेजः।आयुर्धनं।मां।तोयं।सप्त।पंकुशपंतस्यनम्रातयंकदावना।मुतसंतान।स्थिमागंरयासिगो
१३॥मार्कंडेयः।अष्टपुराणे।यं।गोगात्राण्यंवरपाणिनिः।नचनिर्दुन्ये।तेनोत्रिपयगामिनि।
१४॥श्यामः।नवादिपतिगोपावसावासांनिधायवा।आर्द्रपवतुवासां।विश्वरिः।अष्टतेनां।उनादे
कोटोदकोटिः।१५॥उष्ट्रजगिमानुष।प्रवृत्तिमवतीथी।नितस्मान्पष्टुष्टेतिविश्रुतो।आप्रावय
ति।शिरसा।१६॥उष्ट्रजगिगात्रुसापिवगंधर्वाअधस्तासर्वे।राजमुतेदेविविश्वामित्रिभुनः
सिनिवममलु।१७॥करोन्नेवो।१८॥षेणनकेशो।१९॥सो।२०॥नार्यस्यार्येणपमेहरकोशिका
दिप्राणाय
नेत्र

१॥तनमेधनाकारेविश्वामित्रेनकरयपाजमदधितथाहोवाजीदिमनमाहृत्।२॥
सुपसंश्रिपिशावांश्रुतान्यपिपश्रंस्तथा।वनस्यतीना।३॥अतयांमंवतुनिधे।४॥मरीचिमयं
मिरसं।उलस्यं।उलकं।हुं।प्रचेतसं।वसिष्ठं।वृत्तं।नारदमेववा।५॥ध्रुवो।ध्रुवोमोमश्रुआपश्चिवा
नोनतः।६॥पशुपश्रुपनासश्रुवमवो।ष्टोदकीर्तिता।७॥मृदुश्याणं।तथा।कुचतिपीणं।कंसजनी
वा।तापयेनतीथेनितपथे।दुःस्वप्ना।मुतान्।८॥गोभिलः।विमः।हस्ता।जिनंमंवागावो।मित्री।स्त्रिणासि
ला।नेवनिमोत्पतायां।निनियोक्तयाः।पुनः।पुनः।९॥अतेदेवतपीणोपयुक्तैरपिदेलेमिन्नुपपिटतप
णकरणेनप्रत्यवायः।काश्चाजिनिः।सनकश्चसनंदश्चहृतीयश्चसनातनः।कपिलश्चापुष्टिर्वोदुः
पंचशिखस्तथा।१०॥एतेब्रह्मसुताः।सप्तमानवाः।परिकीर्तिताः।तपयेदं।जनिद्व्यां।प्रत्येकं।तानवंदितः।
११॥शपेगीनसिः।अपसयंततः।कवास्तिवावपिटदिदुःखः।पिटदेद्यानि।सर्वाणि।पिटतीथेनितपयितु
१२॥पितरोदेवतावुष्ट्रपूतंदः।प्रजापतिर्हविः।१३॥तस्मै।मित्रस्य।पित्रा।वाहनकमीलि।१४॥इतिमंत्रद्वयेने
क्या।वाहवपिदंस्तनः।तपयेत्सानुकूलार्थं।धर्मपरममाश्रितः।१५॥कथवा।लनजः।सोमोयमश्चिवा
यमातथा।अग्निश्चाताबहिषिदश्चाजपाः।सोमपास्तथा।१६॥यमायधर्मराजाय।मृत्यवेवांताकायवा
विक्रताय।कालाय।सर्वभूतहृदायवा।अदुर्वराय।दध्रायनीलाय।परमेष्ठिने।वक्रोदराय।वि
नाय।वित्रयुक्ताय।विनमः।१७॥योगी।यदिस्था।जीवपिटकरन्योदद्या।ज्ज्वाजनी।नयेन्यपि
तादद्यातेन्योदद्यास्वयं।मुतः।१८॥तथावपराशरः।हृदोतीथेविद्वन्मन्त्रेतातेवपतिनेमनिः।येन
एवपितादद्यातेन्योदद्यास्वयं।मुतः।१९॥काश्चाजिनिः।नानिमानेजले।२०॥

मनुवर्षेण तस्मिन् विजृम्भयन् यत्रापि मन्त्राणां एकद्वयं न तायेन कर्तव्यं ॥ १ ॥
 न प्रशंसन्ति न प्रशंसन्ति देवता ॥ १२ ॥ उनाभ्यामपि पाणिभ्यामुदकं यः पयच्छेत्तायमूढेन
 रक्तं याति कालस्तु मधः शिराः ॥ १३ ॥ तदयं विषयः ॥ काश्चिज्जिनि ॥ विवादेश्चाप्रकाले दुपाणि
 निवे, नदीयतो तर्पणं तूयमेव विधिरेषः पुरातनः ॥ १४ ॥ यमः ॥ क्रोहसौ युग्मतः कृवापूर्येड
 दक्रोडलिं गोशृंगमानमुद्रुवा जलमधोजलं हिपेता ॥ १५ ॥ निषिता ॥ उनाभ्यामपि पाणिभ्यां प्रा
 गये अकुशः पुराता ॥ प्राशुखश्चोपवीती न देवती र्येन तर्पयेत् ॥ १६ ॥ दहः ॥ प्रादेशमानमुद्रुवस
 लिलं प्राशुखः पुराता ॥ उदशुखो मनुष्यांश्च पिनादीदृष्टिणा मुखः ॥ १७ ॥ अथेष्टतर्पयेद्देवमनु
 ष्यांश्चैव मध्यतर्पयेद्देवतुमूलायेः कुरातां नृपयाक्रमं ॥ १८ ॥ शास्त्रं ॥ एवेकमंजलि देवादिहो
 सनकादयः ॥ अर्हति पितरस्त्रीधो नृपियष्टेकैकमंजलिं ॥ १९ ॥ शालं कायनः ॥ मातृपुत्राश्च या
 त्रिप्रसासां दद्यात्कुलांजलीनां श्रीश्रीमथाम्याद्यानां सामेकैकमंजलिं ॥ २० ॥ अथिखमपुहं दे
 गायत्रीसिवदेवता ॥ विश्वेदेवामहत्तेषां आवाहमनुयुज्यते ॥ २१ ॥ योगी ॥ मोदाश्चैव प्रमोदाश्च पु
 पुखोडमुखश्च ॥ अविष्ठाविष्णुकर्तनित्यतेषां द्विनायकाः ॥ २२ ॥ विनायकतर्पणं ॥ अर्धादिना ना
 मेव नान्येषां ॥ ब्रह्माणं तर्पयेत्पूर्वविष्णुं रुद्रं प्रजापतिं देवांश्च द्वांसिवेदाश्च रुषीश्चैव मनात
 नाता ॥ आवायंश्चैव गंधर्वनिचयान् जितरंभूयां ॥ संवत्सरं च भावय वंदे यथा ॥ सरसस्तथा ॥ २३ ॥
 तथा देवावगात्रागानुसंगारान्यवर्तनयि ॥ सरितो मनुष्यांश्च यक्षानुसुहांसि चैव हि ॥ २४ ॥

यावियनतः॥१९॥ तातपातप्यणिंतुततः कुर्यात्तित्यद्वंज्ञानकोदितः देवेनश्चमनुष्येनः पितृय
 श्रयथाक्रमं॥२०॥ कात्यायनः॥ छायांयथेतेहरदातपार्तः पयः पिपासुः लुधितोलमन्त्रं॥ बालो जनि
 नीऊननीच बालं योषितुमांमं पुरुषश्च योषां॥ इतथा सर्वाणि तूना निष्ठा वराणि चराणि वा वि
 प्रादुदकमिच्छंति सर्वांश्चुदयकृद्विः॥२१॥ सत्यतपाः॥ दवपिष्टमनुष्यादीन् स्वशाखाविधिनादि
 तान् प्राक्केकांजलिना सवन्निप्रथमांतेन वाक्येत्॥२२॥ मोगी॥ अनामिकाधृतं देमतर्जयां हूय
 मेव वा कनिष्ठिकाधृतं स्वर्जतेन सतो न वेदितः॥२३॥ तातपाः॥ षड्मोक्ति कुरुतेन कर्तव्यं पितृ
 तर्पणं॥ मणिकां च नदलेन निश्चयेन कदाचना॥२४॥ कः॥ अंनस्य एव कुर्यात्तु तर्पणं प्रातरेव
 हि॥ बाहुपूर्णां तिलैः कृत्वा नान्यत्रोक्तं मनीषिभिः॥२५॥ पराशराः॥ अक्षैस्तु तर्पयेद्देवान् मनुष्या
 न् शवलैश्चिलेः पितृकां तर्पयेत्क्षैस्तर्पणं सर्वदा हि॥२६॥ बुधः॥ विष्णुकनयो दश्यां सप्तम्यां
 निषासंधयोः॥ तिनतर्पणं मंयोगात्तज्जलं रुधिरायतो॥२७॥ सृत्तं तं रं॥ क्षयादेपातसंक्रांतो य
 सितेशशिनाम्करो नवारतिथिदोषोऽसि कुर्यात्तु तिलतर्पणं॥२८॥ कात्यायनः॥ मघा युगादेन
 राण्यां तीर्थे पर्वीक्षीषतां तिलैश्चुतर्पणं दानं श्राद्धं कुर्यात्प्रयत्नका॥२९॥ मरीचिः॥ छक्तं हृद्ये नदा
 तं नम्रं प्रांतं दशमिनां तर्ज्यं शुभयो योगे मुद्रेयमतिधीयते॥३०॥ तिलानां मथनाने तु मौव
 सौरजना वितीतत्वा विनिविं रेडुदले मंत्रेण वा पुनः॥३१॥ एवमेव हि जैः कार्पतर्पणं तज्जुं
 सुतां पितृणां तु विशेषेण तेर्विना निःफलं न वेत्ता॥३२॥ रामायणेऽपि प्रादशो चैव नानां निरुद्धा

ननु तं ता उयेत्यज्ञान जले तु मलं तनेता मलं प्रकालयेत्तरिततः स्नानसमाचरेत् ॥ १७ ॥ अतः सोऽत्रिभु
खोमज्जं घ्रापः प्रवृत्तिविः सारं रेणुसर्वेषु आदित्यानि मुखस्य ध्यात्वा तः सैदेपतः स्नानं शौचं
यंतु तदिष्टो मंत्रिस्तु विधिनिधाद्यं मध्याह्ने तु सविस्मरणं १८ तद्यथा अथेत्यादिकृत्वा अशेषपापसु
कार्थं श्रीवासुदेवप्रीतये स्नानमहं करिष्ये ॥ मृत्तिकां तु विधातुं वा नागेन केन लेपयेत् ॥ त्रिः कृत्वोद
हिणेन हस्ते स्नानान्येतान्यनुक्रमान् १९ ललाटं सौं हस्तं मृदं वरं वसुं हिकं ततो वा मकरेण वना
नूरुं तं ध्यायेत् ॥ २० ॥ दक्षिणादि क्रमेण वचराणां वनिनिमिनिः ॥ मृदा त्रितीयनागेन कसो वप
रिमाजयेत् ॥ २१ ॥ प्रचेताः ॥ धर्मविदक्षिणं हस्तेनाधस्तात् नित्यं जयेत् ॥ इति तूष्णीं मृदा स्नानं कृत्वा स
म्यकजलं विशेषतः नमो नारायणायेति सप्तवारं व्रजनुजपेत् ॥ नानिमानि जले स्ति वा केशाः कृ
वादिधादिजः ॥ निरुधकास्त्रां नासां त्रिः कृत्वो मज्जं नरं तं १२ पेदि रावम्यानिषेकं तु ऊयदिष्टा
दुरेण तु ॥ अष्ट कृत्वा यथा यंगोः स्तुते नावर्तयेत् ॥ २३ ॥ जं बुकायेति मंत्रेण विदध्यास्त्रमर्षिं
जयेत् ॥ दशवारं तु मलापापापुत्रये ॥ २४ ॥ जं बुकायेति मंत्रस्य सप्तिरोदयं पुंडिनः ॥ गायत्रिं वि
णो देवो विनियोगः स्मृतो बुधेः ॥ २५ ॥ अथ मर्षणं येण वधूतपापः समाहितः ॥ न तो निमज्ज्य वा
संक्षीप्तं मर्षणं सारं तं १३ ॥ दक्षानित्यं निमित्तिकं काम्यं विविधं स्नानमुच्यते ॥ तर्पणं तु नवेत
अंगदेनोपपद्यते ॥ २६ ॥ स्नानेन वतु सर्वं न तर्पयेद्देवताः ॥ पितृना नित्यं काम्यं विशेषेण तसु

क्रियांगंत्यकीर्तितां ॥ मलापकर्षणं नाम स्नानमंगपूर्वकं मलापकर्षणायेव प्रवृत्तं ॥ अथ
नान्यथा ॥ २७ ॥ सरस्वदेवस्वाते पुतीर्थे शुवनदीषु वा स्नानमेव क्रियायस्मात्तस्मात् पुण्यफलं स्मृतं
॥ २८ ॥ अथ गणेशानां जावालिः ॥ अथ मर्षां हरीरस्य देशकालादशेषतः ॥ मंत्रस्नानादितः सप्तके वि
दिष्ठं निमूरया ॥ २९ ॥ योगिनां जवः ॥ मांत्रं लोमंतथा ग्रेयं वायरां दिव्यमेव वा वारुणं मानसं चैव सप्त
स्नानान्यनुक्रमात् ॥ ३० ॥ आपो दिष्टादिनिर्मिष्टं मृदा तं न पार्थिवं ॥ आग्नेयं न स्मना स्नानं वायवं स्तमा
गवां ॥ ३१ ॥ अदिः ॥ अलेपवर्षा निस्नानं तद्विद्युमुच्यते ॥ वारुणं वा वगादश्च मानसं विष्णुचिंतनं ॥ ३२ ॥ अ
गादस्नानं मानं ॥ जावालिः ॥ अथिस्त्रं जवे स्नानं स्नानाशक्तौ तु कर्मणां ॥ आग्नेयं वा ससाचापि मा
नं कापिलं विदुः ॥ ३३ ॥ दधुराणां तु पुण्यं कनखले यज्ञप्रयागे यज्ञे सुंदरितं फलं सकलं देवि नृत्ति
ने विधीयते ॥ ३४ ॥ जपतिः ॥ आपो दिष्टेति तिसृ निरिदमापस्त्येव वा शत्रु आपश्च दुपदामं स्नान
मुदाहृतं ॥ ३५ ॥ विदुः सरस्वती प्राप्तां स्नानं सारस्वतं स्मृतं क्रियते वा न वायुं स्नानं मंत्रक्रिया विना ॥ मल
त्यपो ह मफलं तेन प्राप्नोति मानवः ॥ ३६ ॥ सप्तस्नानं यथोदिष्टं मंत्रस्नानादितः क्रमात् देशकालादस
मर्थ्या सर्वं सप्तफलं स्मृतं ॥ ३७ ॥ जावालिः ॥ सततं प्रातः कृत्वा यदंतथा वनपूर्वकं आवरेत् ॥ ३८ ॥ मिस्नानं त
र्पयेत्ति देवताः ॥ ३९ ॥ वस्तिष्ठः ॥ अथ तमलिनः कायो न वच्छिद्य स मन्वितः ॥ सुवत्येष दिवाराति प्रातः
स्नानं विशेषं न ॥ ४० ॥ अज्ञानाद्यादिना मोहादप्राप्नोयद्दुःकतं कृतं प्रातः स्नानेन तसर्वशोधयंति क्षिजात
याः ॥ ४१ ॥ नादशी केन वसेण स्नायात्कापीनकादतो नानदीयेन नादौ न स्नानं सखाययितेन वा ॥ ४२ ॥ मेधा

॥ १ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ सजपमगर्भमिजपंतथा ॥ १ ॥ एतद्विद्योमिनामुक्तं प्राणायामस्य नक्षत्रं ॥ उमिति ॥
 नृविप्रो यथा विधिसमाहितः ॥ प्राणायामे निश्चितस्तत्काले हते श्वित्वा ॥ २ ॥ यथापर्वतधानूनां दे-
 वादहतिपावकः ॥ एतमंतर्गतं पापं प्राणायामेन दहते ॥ ३ ॥ खलहावसुरा पशुशूरा रुतव्यगएव च सु-
 वर्णस्तेषां चोश्च प्राणायामेन दहते ॥ ४ ॥ शरणागतधात्री च कूटमाडी ह्यकार्यकृता ॥ एवमादि-
 शुचान्येषु पापेषु निहितो नरः ॥ ५ ॥ प्राणायामशतं कृत्वा भूयः स्योऽयं नृपतिः ॥ निर्मलः स्वर्गमाया-
 तिसंतः सुकृतिनो यथा ॥ ६ ॥ अतः कुरुते पापं कर्मणामनसा गिरा ॥ त्रैकाल्यमंधाकरणाद्या-
 णामेव्यपोहति ॥ ७ ॥ इति प्राणायामविधिः ॥ ॥ अथ प्रातःस्नानविधिः ॥ तत्र योगी ॥ प्रातमध्या-
 न्नयोः स्नानं वा न प्रच्छेददृष्टव्यं ॥ यत्ने स्निषवणं प्रोक्तं सत्तु त्रैलोक्यारिणः ॥ स्नानं तु द्विविधं प्रो-
 क्तं शुभं गणपते देवतः ॥ तयोस्तु वास्तवं मुखं तत्पुनः ॥ पृथुं भजन् वतारित्यनेमि त्रिकं काशं क्रियां
 गं मलकषीणां क्रिया स्नानं तथा षष्ठं बाह्यां स्नानं प्रकीर्तितं ॥ भावं डियपुराणात् ॥ अस्नातस्य क्रियाः
 सततिर्वती ह्यपनायकः ॥ प्रातःसमाचरे स्नानं नृपतिः ॥ नित्यमिति स्मृतं ॥ ४ ॥ संकः ॥ अस्नातस्तु पुमान्नाहं
 जपाग्निहवनादिषु ॥ प्रातःस्नानं तदर्थं दिनित्यस्नानं प्रकीर्तितं ॥ ५ ॥ उच्छिष्टाद्युपधातादिस्नानं ने-
 मि त्रिकं स्मृतं ॥ चंद्रसूर्योपरागादौ तथेव दृष्टव्यं ॥ ६ ॥ पुण्यस्नानादिकं स्नानं देवहविधिना दितं ॥
 तद्विकार्यं समुद्दिष्टं नाकामस्तस्य ॥ जयेत् ॥ ७ ॥ भूमिक्रिया कर्तुं कामः ॥ सर्वस्नानं समाचरेत् ॥ क्रियां
 गंतं समुद्दिष्टं स्नानं वेदपारो दिति ॥ ८ ॥ प्योयः कर्मणः कालि श्रुतिश्च देवताः पिदृता ॥ स्नानं समाचरेत् ॥

मानं परिहितममंततः॥ एकमपि प्राणो नापरः ॥ १० ॥
ममध्यस्था त्रिविधाः प्रतिपादिताः॥ एमात्रादादशः सोमंश्चतुर्विंशतिमानकाः॥ मध्यमः प्राणसं
शोधः षट्शमात्रिकोत्तमः॥ ११ ॥ स्वदेकं पनोष्ठानजनकं त्वं यथाक्रमं मंदमध्यममुत्थानां मानं दा
मोत्तमोत्तमः॥ १२ ॥ यो गियाज्ञवल्काः॥ अंशुष्टां युधिमाहाः स्युज्जितः परिमार्जनां तात्त्रयमपिज्ञा
वामात्रासंज्ञं प्रवहते॥ १३ ॥ देशका वातुसारेणामात्रासेद्याः शानेः शानेः॥ स्मृत्यंत रानां कलावद्धिः
कलाप्रोक्ता विष्णुशब्देः प्रमाणिकाः॥ अतः प्राणायामस्यादो विष्णुशब्देन गण्यते॥ १४ ॥ शिष्टेण रेव
नेवायुर्वमिना हरितोदरं॥ कुंभेन धारयेन्निमं प्राणायामं विदुर्बुधाः॥ १५ ॥ पीडयेदहिणां नासा
मंशुष्टेन तयोत्तरो॥ कनिष्ठकानामिकाभ्यां च मध्यामां तर्जनीं व्यजेत्॥ १६ ॥ ह्रस्वपितिः॥ अनामिका
कनिष्ठा च अंशुष्ट अहतीयकः॥ प्राण्यते सर्वशास्त्रे प्रयोगिनिर्जितिमानसेः॥ १७ ॥ स्वकः सृजते वायुं ह्र
रकसन्निरोधकः॥ साम्येन संस्थितिर्यासा कुंभकः परिगीयते॥ १८ ॥ योगियाज्ञवल्काः॥ नीलोत्पलद
लश्यामं नाभि मधोपाति श्रितां चतुर्जुंमलमा नं पूरके विंतयेदरिं॥ १९ ॥ कुंभके तु हृदि स्थानं धी
येत कमलासनं॥ ब्रह्माण्डरक्तगोरा नं चतुर्वक्त्रं पितामहां॥ २० ॥ रेवके वीश्वरंध्राये ह्रलाट्टं म
देश्वरं॥ शुद्धस्य टिकसंकाशं निर्मलं पापनाशनं॥ २१ ॥ पूरके विष्णुसायोजं कुंभके ब्रह्मणेनं तिकं॥
स्वके नहतीं चतुःप्राणुयादे श्वरं पदं॥ २२ ॥ सव्याहंती सप्रणवांगायत्री शिरसा सहोत्रिः पदे दाय
तः प्राणः प्राणायामः संभ्रवते॥ २३ ॥ एकमपि प्राणो दीश्वर्युतासु॥ स एव विध्वोक्तः स गतेर्गिरिव ॥ २४ ॥

हंति

यमश्च दं वया तथा मंचयद्रवेत्तदोकारप्रयोगेण सर्वे वा विकलं न वेत्ता रसाधनं स कियणि
 यदोकारेण संयुतां सर्वमंगलमंगलं सर्वध्यानमयं प्रभुं ॥ ३५ ॥ पावनं मोहदं पुण्यं पापहेदकरं
 तथा विदिवा मुच्यते हि प्रजन्म संसारबंधनात् ॥ ३६ ॥ वंसं हृपतः प्रोक्तं प्रतावयुगलवर्षिनां वि
 सरेण न शक्यं तव कुं वष शतैरपि ॥ ३७ ॥ इति प्रणवे विधिः ॥ अथ शिखाबंधनविधिः ॥ तस्या
 सः स्मृतो कारं तु गायत्री निबध्नीया छिद्यो धिजः पुनराचम्य हृदयं बाहू ध्मं धो वसं स्पृशेत् ॥
 उप एव हिवि प्राणारुहं कर्म विवर्जनात् ॥ ३८ ॥ शिखां ताता मानसो के ति मंत्रेण शिखा बंधं क
 रयेत् ॥ ३९ ॥ योगी ॥ येनाक्रांता प्रयो लोका दोन वाश्च वशी कृता शरणं सर्वभूतानां समे विष्णुः प्रस
 दतु ॥ ४० ॥ इति शिखाबंधनविधिः ॥ अथ प्राणायामविधिः ॥ तत्र स्मृत्यंतरं व्याहृतीनां तु सप्तानां
 सपिर्देवतमुच्यते ॥ ४१ ॥ विनियोगश्च कथितो वेदपारणेः ॥ विश्वामित्रो जमदग्निर्ब्रह्मजो
 यमोतमः ॥ अत्रिर्वसिष्ठः कश्यपो मुनयः सप्तकीर्तिताः ॥ ४२ ॥ गायत्र्युल्लेखेन तुष्टुष्टुहृती पंडितैरेव
 विष्टुष्टु गायत्री चैव हंदां स्येता निसप्तत्वे ॥ अग्निवयुस्तथा दित्या वाक्यनिर्वहणस्तथा ॥ ४३ ॥ अविष्टे
 देवाश्च देवताः सप्तदाहताः ॥ ४४ ॥ योगी ॥ त्रिगिरेव भुवि स्या विश्वामित्रः सविता देवता
 तिव गायत्री विपदादिना ॥ ४५ ॥ आसा ॥ ३ ॥ आपो ज्योतिरित्येष मंत्रो यं ते त्रिरीयको तस्य प्रजापति
 रुजिः हंदां गायत्र्यं संज्ञकां ॥ ४६ ॥ अग्निवयुस्तथा दित्या वाक्यनिर्वहणस्तथा ॥ ४७ ॥ अविष्टे
 विनियोगप्रकीर्तिताः ॥ ४८ ॥ कात्यायनः ॥ १ ॥

ताः स्वप्ररत्नोच्छितानि त्वं विज्ञेयाः ॥ निरंजना ॥ ४९ ॥ तीयाया न वेत्ता वा शुको वेददेवता ॥
 तौ वस्तिता नित्यं विज्ञेयास्तानि रंजना ॥ ५० ॥ तिस्रो मातृश्रयोक्त्या आरंभे सर्वकर्मणि ॥ तिस्रः सप्त
 चुकर्त्तव्या मातासु वार्थवित्तमे ॥ ५१ ॥ एते लघ्वरा मिवास्त्रिंशो दीर्घाः ॥ ५२ ॥ निनादवत् ॥ अवाप्तं प्रणव
 ध्यायं यस्तं वेदसंवेदविता ॥ ५३ ॥ रुयेदस्वरितोदात्त एकाक्षर उदाहृतः ॥ त्रिस्वरश्चोदात्तश्च एकाक्षर
 उदाहृतः ॥ ५४ ॥ अथ व वेदे शुद्धिः ॥ उकारो नाव संशयः ॥ अकारेण यदोकारः प्रविष्टस्ते कथान्वेत्
 ॥ ५५ ॥ अउ वसंश्च मङ्गो गानु उकारः समपद्यते ॥ अनुस्वारमकारं वमकारस्य शिरो यदा ॥ ५६ ॥ प्रकृतिः प्रा
 धनं कृत्वा यं जनादोचलिशते ॥ नृपंसकस्तदोकारो वेदातानां प्रकीर्तिताः ॥ एवं यो विंदते विप्रो मु
 च्यते सोऽपि बंधनात् ॥ ५७ ॥ स्वदेह मरणं कृत्वा प्रणवं स्यात्पराणि ॥ ध्याननिर्मथिना न्यासा देवं पश्ये
 त्निगूढतः ॥ ५८ ॥ प्रणवो धनुः शरो ह्यस्मा ब्रह्म नक्षत्रमुच्यते ॥ अप्रमत्तेन वेदं यं शरवत् नमो ज्ञेयं ॥
 ५९ ॥ उकारेण तथा ह्यस्मा ध्यात्वा देवं प्रसीदति एतदा लंबं नं ज्ञात्वा ब्रह्म रूपं यायकल्पते ॥ ६० ॥ अष्ट
 वियले देवो न वेदा ह्येनिरामयः ॥ तस्योकारा मृतं नाम तेनाहृतः प्रसीदति ॥ ६१ ॥ तस्मादोमिति
 सर्वं तु कृत्वा युंजी ततस्तरं ॥ ब्रह्म विद्ये न विधिना सततं प्रतिपद्यते ॥ ६२ ॥ कृत्वा पर्यंकं बंधं करकम
 लपुटं न्यस्तं पुंसंगदेशेनासायेथा ॥ न च लुप्तिनिष्ठतपदं निश्चलं स्वस्वकायां पश्येदोका
 रमेवं सजवतिसु कृती योगमगा विमारी न वृत्तानेन सम्यक्पु विबुधनमिदं संस्तं यापति निता ॥
 ६३ ॥ सर्वमंवाधिराजो यमो कारो नाव संशयः ॥ ६४ ॥ अनुस्वातिरिक्तं यदा ॥ ६५ ॥

नाज नवहं वः प्रोक्तं निवर्तमानं...
 लयं यिः स विज्ञेयः स रामो जगदिह मेषु ॥ १ ॥ पर्वणि कुवाणि मदेत्यादीयं तत्रिषोम
 धपर्वणि कुवाणिः पुनरावेदियुज्यते ॥ २ ॥ अनामिकायुपर्वं विनं विष्टया सरा ॥ अयप
 र्वयलं काम्यजपविषयं सपविनेन खेन उर्यादा न मनक्रियां नो छेष्टं तय विनं स्या
 को छिष्टं विवर्तयेता ॥ ३ ॥ कुशापूतं पिबेत्तोयं कुशापूतं पुपस्युरोता मकुशं निश्चितं तोयं सोम
 पानं दिने दिने ॥ ४ ॥ कुशामूले वसेद्गुला कुशामुखे जनादेनः ॥ कुशोपेरां करस्थि वकुशां हस्मा
 नुधारयेता ॥ ५ ॥ नीवी मध्ये च ये दत्तं त्रिभुवनं ये दत्ता ॥ पवित्रं स्नानं जिज्ञानी यायुया कायः
 स्तय सुकृताः ॥ ६ ॥ अष्टागद्वितीयाये वा न्ये छेदिताना रेवः ॥ आर्गं ता अधिरुद्याश्च कुशा न्यने
 वर्तयेता ॥ ७ ॥ नारी तः समितुष्टा कुशादी निव्राज्जलणस्त्यमा हरेता शूद्रा नीतेः न्यः कीतेः
 कर्म कर्त्तव्यं तयः ॥ ८ ॥ इति विधिः ॥ ॥ अथ प्रणवविधिः ॥ तत्र कात्यायनः ॥ उकारस्त्यरुषि
 र्ब्रह्मा परमात्मा वदेवता ॥ गायत्री च न वेत्तं दोनियोगः सर्वकर्मसु ॥ योगिया जव कः ॥ अक
 रायुकारं च मकारं च प्रजापतिः ॥ वेदत्रय रस्यं च नृर्जवा स्वदिती निचोऽप्रणवाद्या प्रियो वे
 दाः प्रणवाद्यं च रात्रं ॥ वाक्ष्यं प्रणवसं नैस्मात्प्रणवमन्यसेता ॥ अकारः प्रथमा मात्रा द्वितीया
 कारसंज्ञिका ॥ मकारमात्रा च त्रयास्या प्रादेवात्मा प्रतिष्ठितः ॥ ४ ॥ अथ माया न वेन्मा नारका विजु
 लदेवता जायते तिष्ठितानि तं विज्ञेयासा निरंजना ॥ पद्मिनी याया न वेन्मा नारका विजु देव

रस्तात्मा आयुधमयं प्रतिमं च शुभं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥ मंत्रः ॥ घनाद्दधमधो नात्रेक्षत्र
 धायं कथं च नः ॥ इष्टि वंशे च नान्यां वधुतं यद्विदेत कटां पयतोपवीते दधायं शोते सान्निचिकर्म
 लिखन्नाना वेष्टीयं म्यादेकं तु प्रथमाथ गो ॥ धार्ये नित्यमेता निव्रायुः कामो वक्तव्यपि ॥
 कृवारिणः पुवस्यासक नैव द्वितीयकं ॥ उपवीतमलं कांस्त्रजं करकमेव च ॥ उपानदो ववस
 श्रुतमन्य न धारयेता ॥ नैव दत्ता मजिनं दंडमुपवीतं कर्म ॥ ५ ॥ अथ प्रणवादिनष्टा निष्टवा
 नान्या निमंत्रतः ॥ इति यज्ञोपवीतविधिः ॥ अथ दर्शनविधिः ॥ ॥ तत्र कात्यायनः ॥ मामेन नष्टा
 मावास्या तस्यां रजस्थि ये स्मृताः ॥ अयातया मास्ते दनानियो ह्या ॥ ७ ॥ ७ ॥ १ ॥ शुविदेशे
 अचिर्त्तवा विप्रः पुवेति रमुखः ॥ उकारेण वमंत्रेण सकृदेव कुशान् स्पृशेता ॥ २ ॥ समप्राः
 उनादना सिनहेन सप्रक्षवाः ॥ अष्ठिनाया अश्रुकायाः प्रादेशाश्च प्रमाणतः ॥ ३ ॥ अतपा इ
 ति विज्ञेयास्ते शुश्रावं समास्तेता ॥ ४ ॥ रमिं वः विरो वेनास होयनः परमेशी निसर्गजः ॥ पुस्त
 वीणिपापानि न वध्वसिकरोप मा ॥ सुमंतुः ॥ कुशाः काराः ॥ शोयं थपवा ह्वविश्वक्ता ॥
 गो केशां गुंजो ॥ कंदश्च ह्रवा निवेपरः परः ॥ ६ ॥ समूनाया विगनि वि कुशो द्वो दक्षिणे करो
 सद्यं देवतया ॥ शुविष्टया सर्वकर्मसु ॥ ७ ॥ नारी तः ॥ स्नाने दाने जपे होमे स्वाध्याये पिष्टतर्प
 णे ॥ पवित्रं तु करे रुवा सो वलं रजतं कुशान् ॥ ८ ॥ चतुर्निर्दंती पंरुलिः पवित्रं ब्राह्मणस्य तर्प
 किकक्षा मयेत नुवर्त्तव्यं यथा ॥ ९ ॥ शंखः ॥ ब्रह्म यज्ञे ॥ १० ॥ इति विधिः ॥

पतितेभिर्गुणैः सद्यः कुर्वन्नामः ॥ १ ॥ अत्रावेदं तकाष्ट
 अपां दश गच्छुषे विदिष्यादं तथा वनं ॥ १२ ॥ वटु दश्यं मीदशो पोसमासं कमे पुवन् रसु
 वनवप्यां वनकुर्यादं तथा वनं ॥ १३ ॥ वटु मनुः शानिरंगार कश्चि वरविः शुक्रस्तथैव वादं तां
 काष्ठसंयोगोदहत्या सप्तमं कुर्वन् ॥ १४ ॥ यमः ॥ आदे ज न्मदिने चिव विवादे जीर्णं दंत के वृते चि
 तोपवा सेवन कुर्यादं तथा वनं ॥ १५ ॥ यमः ॥ शुच्यं प्रातरुह्यायन कुर्यादं तथा वनं ॥ आदे यज्ञे
 वनियमात्राद्या न्योचित नईका ॥ १६ ॥ मरीचिः ॥ अनाद्या न जीव मनुका सश्चा स ह्यादिनि ॥ १७ ॥
 सास्य पाक रुने वधिरः कलायमी नवा ॥ १८ ॥ वटु राशे वटुः ॥ १९ ॥ कालोष्टपा पाणे नीखरेयु
 लुभिसुया ॥ मुक्ता वाता नि कां गुह्ये न कुर्यादं तथा वनं ॥ २० ॥ यमः ॥ अति नी न सिः ॥ २१ ॥ पाली रव नो
 गुह्यादं तान्धा वये न्प्रदशि नी वज्जी ॥ २२ ॥ वाराहः ॥ अता तत्र वीणि न दंत काद्या च द्या न्पने असा
 मन्वितानि न युग्म पन्नाणि न पाटितानि न कश्चि शुक्राणि विना वचा वि ॥ २३ ॥ यमः ॥ मध्याह्ने
 स्नान वेवायां न दश्येदं तथा वनं ॥ निराशस्त न्गच्छंति देवता पिट निः स ह ॥ २४ ॥ निदं तथा वन
 विधिः ॥ ॥ अथ यज्ञोपवीत विधिः ॥ तत्र मनुः ॥ काप्यमिमुपवीतं स्यात्तस्य कोयं चिरिथ्यतो
 सा विद्या तत्रिह कुर्यान्न वस्त्रं तु कारयेत् ॥ २५ ॥ कारश्चाग्निना गोमूत्रसोमः पिट प्रजापती
 वासुः सूर्यः सवदेवा इत्याहुः सुतु देवताः ॥ २६ ॥ त्रिभुक्ति त्रिमधो यात मना भ्या कुरु तं वयं न कुरुते
 वा ॥ २७ ॥ विना यज्ञ उक्ता निमित्त कस्य ज्ञेया ॥ २८ ॥ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेयं सिद्धं जगु

श्रवणं स्पृशेत् ॥ २९ ॥ अत्रापथ वेदायुसोमः सूर्यो निलस्तथा ॥ सवदेव विविधस्य कर्मेति
 छंति दक्षिणे ॥ ३० ॥ दत्ता च मन विधिः ॥ ॥ अथ दंत धावन विधिः ॥ तत्र दत्ता ॥ मुखे पयसि न
 निव्यं च वप्य प्रवतो नरा ॥ ३१ ॥ दत्ता कश्चि शुक्रं नान दयेदं तथा वनं ॥ ३२ ॥ कंट किरीट रटो
 वं दशो गुल मन्त्राणां क निष्क्राम्य मरु ले पमिह न कूर्व कं ॥ ३३ ॥ स्पृशं तं जं वृद्धं व
 रूताश्च मरुं वलो ध्रुवं ॥ ३४ ॥ वटु रीति मी पुवे पो कादं त प्रधा वनो ॥ ३५ ॥ नायं वा कन
 तं दण्यं न स्मृति जेह दा शुक्तिः ॥ ३६ ॥ कमा चित्त कलं प्रोक्तं तदु मिदं तथा वने ॥ ३७ ॥ दशां गुह्यं
 तु विप्राणां द्वात्रिंशत्पाणां नवां गुह्यं ॥ ३८ ॥ अष्टां गुह्यं च विद्या नो श्रुताणां सप्तसंमितो ॥ ३९ ॥
 तुरंगु च मानु नारीणां नव दैशयः ॥ ४० ॥ विष्णुः सूर्यः तुहिन दंत स्या समदंत स्य मधु मं
 धू जं विषम दंत स्य विविधं दंत धावनं ॥ ४१ ॥ अथ धिस वचं श्रुत्वा कीटाग्नि निरद्वि तं प्रादो
 र्वा दक्षिणे न तथा ॥ ४२ ॥ पश्चिमे न पराजयः ॥ ४३ ॥ तुरेण्यो नां नाशः ॥ ४४ ॥ पाणि पक्षि न स्युः
 ॥ ४५ ॥ अनाद्याय मूहं सोमा रज्ज्य माग मता ॥ ४६ ॥ समे मुसं प्रमादति यश सान नगे
 नवा ॥ ४७ ॥ अस्त्र न लेय शो वचः प्रजाः ॥ ४८ ॥ वस्त्र निव वल प्रज्ञं व मेधां च व त्रे धे विन
 स्यतो ॥ ४९ ॥ दंत धावनं ॥ ५० ॥ प्राहात्या द कुरु चोदि शो दंत धावनं मनुः

त्यमृज्जलिः कुर्यात्प्रसावेमेदनेदिजः ॥ ११ ॥ अपरुष्टं च विष्णुं तं काष्ठं लोभुष्टं पारिना ॥ ३२ ॥
वासा उन्निष्ठे तद्वदं विधुतमेव नः ॥ १२ ॥ इति मूत्रपुरीषाद्वर्गविधिः ॥ अथ सोमविधिः ॥ ॥ नव
दत्तः ॥ सोमेय नः सदा कार्यः सोमं च मूत्रोदितं स्मृतः ॥ सोमाचारविहीनस्य समस्तानिष्कलाः
क्रियाः ॥ १३ ॥ अतर्जनादेव गृहद्वलीकान्मुखकोकुरात्कृतं सोमावशिष्टावनयाद्याः
पंचमृत्तिकाः ॥ १४ ॥ आहुता मन्त्रा सोमाद्यं वातुकां पांशुदूषितो ॥ न मागीत्रं शशानादनादयो न
कुक्षतः क्व विनाशय ॥ आहरे मृत्तिकां प्राकः कूलतः सरितां तथा वापीं कूपतः उग्रेषु नाहरे
दाह्यतो मृदं ॥ १५ ॥ नाहरे जलमध्यास्त्वं परतो मणिबंधनात् शतानप ॥ शुचिरे शादुर्गं याह्य
राकीरादिविवर्जिता गोरीरक्ता तथा श्वेता विविधा मृत्तिका स्मृताः ॥ १६ ॥ वसिष्ठः ॥ एकपत्तिं
करेति मृत्तुयोर्युद्धं स्मृतं ॥ मूत्रा सोमं समाख्यातं शुक्ले तद्विपुलं चित्तु ॥ १७ ॥ पंचपा
नेदशेकस्मिन्नुनयोः सप्तमृत्तिकाः ॥ एतच्छोकं गृहस्थानां द्विपुलं ब्रह्मचारिणो ॥ विपुलं तु
वनस्थानो यतीनां च वतुगुणं ॥ १८ ॥ वसिष्ठः ॥ अर्धप्रसृतिमानां तु प्रथमा मृत्तिका स्मृता
तीया च तृतीया च तद्वद्विधिः कीर्तिताः ॥ १९ ॥ विष्णुश्च समाख्याता विपर्वे रयतेयं प्रा
मत्तं कं वा मृत्तुजा वा यथा च वेतां ॥ तीर्थे शोचं न कुर्वीत क्वीते कुरुतः ॥ २० ॥ विधिः

वाला निप्रतः ॥ २१ ॥ एतच्छोकं गृहस्थानां द्विपुलं ब्रह्मचारिणो ॥ विपुलं तु
वनस्थानो यतीनां च वतुगुणं ॥ २२ ॥ वसिष्ठः ॥ अर्धप्रसृतिमानां तु प्रथमा मृत्तिका स्मृता
तीया च तृतीया च तद्वद्विधिः कीर्तिताः ॥ २३ ॥ विष्णुश्च समाख्याता विपर्वे रयतेयं प्रा
मत्तं कं वा मृत्तुजा वा यथा च वेतां ॥ तीर्थे शोचं न कुर्वीत क्वीते कुरुतः ॥ २४ ॥ विधिः
प्रपरायणस्य ॥ २५ ॥ प्रातर्जितामि च जतामनये करं तं प्राक्यं वज्रं मे कृतपापनयापदो
पतितां किं गजं ॥ २६ ॥ शोकप्रणाशनक्रोष्टु तं शंखवकः ॥ २७ ॥ शोकं नयमिदं पुण्यं प्रात
लो कनययस्समेददादाभपदं हरिः ॥ २८ ॥ इति प्रातर्विधिः ॥ ॥ अथ मूत्रपुरीषाद्वर्गविधिः ॥
पराशरः ॥ ततः प्रातः सप्तमृत्तिकां कुर्याद्विष्णुं च मेव चानिर्हीनां दिशि विह्वल्य मत्तं ॥ २९ ॥
कृत्वा यज्ञोपवीतं तुष्टं तः कंठं वितां विष्णुं तुष्टं दीकुर्यात्तस्मिन् प्रथमा मृत्तिका
पुरीषे मेषु नेत्रे वप्रावेदं तधावने ॥ ३० ॥ अने भोजनकाले च पशुमोनं समावरेत् ॥ ३१ ॥
अथैकनयोजिभोजनेदं तधावने ॥ ३२ ॥ अने चैवोदेवे तथा मूत्रपुरीषयोः ॥ ३३ ॥ पुनश्च मृत्तिका
दाने योगे च विशेषतः ॥ ३४ ॥ अने स मातिष्ठ न स्वर्गमाप्नोति मानवा ॥ ३५ ॥ इति मूत्रपुरीषाद्वर्गविधिः
वाक्यदिदं सुखं यद्विष्णुं चित्तु ॥ ३६ ॥ विष्णुश्च समाख्याता विपर्वे रयतेयं प्रा
मत्तं कं वा मृत्तुजा वा यथा च वेतां ॥ तीर्थे शोचं न कुर्वीत क्वीते कुरुतः ॥ ३७ ॥ विधिः
सुथेवगाः ॥ न कदाचित् कुर्वीत विष्णुं चित्तु ॥ ३८ ॥ अने स मातिष्ठ न स्वर्गमाप्नोति मानवा ॥ ३९ ॥
वतो न जीर्णदेवाय तनेव श्रीके न च शाङ्गे ॥ ४० ॥ अने स मातिष्ठ न स्वर्गमाप्नोति मानवा ॥ ४१ ॥
दीतीरमासाद्य न न स्मर्ति न गोमयो ॥ ४२ ॥ शंखः ॥ ४३ ॥ अने स मातिष्ठ न स्वर्गमाप्नोति मानवा ॥ ४४ ॥

श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः

त्यस्य

56

॥ आचार्यनते लापुगवाद्यनते प्रजो
पुरुषो लोके नवति निदिताः ॥ ३ ॥ सनातीव सततं वा
तं धर्मविवर्जितो धर्मो जायते सुखोदकं लोकनिदिता मेव वा ॥ ४ ॥ लोकनिदिता मेव वा
नादि ॥ ५ ॥ उक्तयोः कायबोधं किमयमुक्तं कृतं दर्ववाद्यवितं वापि वाक्यो
इति श्रीनागदेवविरचिते आचार्यप्रशंसा ॥ ॥ अथात्मवित्तं ॥ तस्मिन्नेतरे
वेष्टपातके शुभदस्वपि अवाद्यरजनीयापं ब्रह्मध्यानं समारभेता ॥ शाहवल्कर ॥ ३ ॥ स्तुति
स्येयस्योत्तरं करं ॥ ३ ॥ तानं किं विदुः नृणां सुखं विष्टन्यो रसा निमीलितारुस कठोदंते दंत
स्पृशेता ता उष्मा वलति द्रव्यं संहताय सुनिश्चयः ॥ ३ ॥ सविस्मयं विष्टयामं नातिनीवोक्तिना
गुणं विष्टुणं वापि प्राणायाममुपक्रमेत् ॥ ४ ॥ ततोऽप्यष्टितोयोऽसौ हृदये दीपवत्प्रज्वा
त्मानं धारणं धारयेत् ॥ ५ ॥ पनथावोक्तं दाससति भद्रप्राणि हृदयादनिनिःसृता
नाद्यस्मासां मथ्ये शशिषु नैर्मंडं तत्र मध्यस्थः ॥ ६ ॥ मदीपश्चावला मत्तयस्तं विष्टवेद
नतु ॥ ७ ॥ यथावदकाशे वेष्टयंति मानवा ॥ तदा शिवमिति ज्ञायतु स्वस्यां तोमविष्ट
चित्तं न विष्टि ॥ ८ ॥ अथ पञ्चतविष्टिः ॥ तत्र विष्टुः ॥ ९ ॥ त्रुमेधि नियत्वा तं स्वर्गसाधनं
रुक्मिणीकाय तस्मै सगुणा वरेता ॥ लाटिकाः ॥ षडपंचाशत् ॥ त्रुकाधिको रणा ॥ १० ॥
ततोऽप्यष्टितोयोऽसौ हृदये दीपवत्प्रज्वा